

SWINAWANA SWA NKWAMA WA VUN'ANGA WA SIZWE

Swi ta sungula ku tirhisiwa hi siku ra 1 Nsunguti 2016

1. VITO

Vito ra Xikimi i “Nkwama wa Vun'anga wa Sizwe”, kutani ku sukela sweswi xi ta vuriwa “Xikimi”. Vito ra nkomiso ra Xikimi i “SIZWE”

2. MUNHU WA XINAWU

Xikimi, hi vito ra xona n'wini, i xihubiyana xa vufambisi, lexi kotaka ku yisa van'wana ehubyeni, kumbe ku yisiwa ehubyeni hi van'wana ni ku kota ku xava, ku hlayisa ni ku xavisa nhundzu leyi susekaka ni leyi nga susekiki, ni ku endla swinwana hinkwaswo leswi swi faneleke ni leswi swi nga tshikaka swi fanerile ku va xi tirhisa matimba ya xona hi ku landzelela Nawu ni Swiletelo swa Swikimi wa Vun'anga ni Swinawana leswi.

3. HOFISI LEYI YI TSARISIWEKE

Hofisi leyi yi tsarisiweke ya Xikimi yi le ka nomboro ya 81 eka Xitarata xa Main, fuloro ya 3 eka Muako wa Nedbank, eMarshalltown, eJohannesburg, kambe Huvo ya swikota ku cinca adirese yaleyo yi ya va eka ndhawu yin'wana ya kwalaha Riphabuliki ya Afrika Dzonga, loko swi fanerile ku va tano.

4. TINHLAMUSELO

Eka Milawu leyi, marito ni swivulavulelo leswi hlamuseriweke laha ka Nawu wa Swikimi swa Vun'anga (Nawu wa 131 wa 1998) swi nyikiwe tinhlamuselo ta swona, kutani handle ka loko swi nga yelani ni mbangu -

- a) rito leri ri nga ra vun'we ri vula ni vunyingi, kumbe ri nga va ra vunyingi ri vula na vun'we; kutani
- b) swivulavulelo leswi swi landzelaka swi ni tinhlamuselo leti landzelala:

Swinawana swa Nkwama wa Vun'anga wa Sizwe

- 4.1. “Nawu” - Nawu wa Swikimi swa Vun'anga (Nawu wa 131 wa 1998), ni swiletelo leswi vumbiweke eka Nawu;
- 4.2. “Mulawuri” -Mulawuri wa Xikimi loyi a nga pfumeleriwa hi Khansele hi ku famba ka nkarhi hi ku landzela swileriso swa Nawu;
- 4.3. “Mpfumelelo” - mpfumelelo wo nyikiwa hi nomu wa muyimeri lowu nga tsariwa kumbe wu nga eka makanelwa ka ha ri ekusunguleni;
- 4.4. “Mukambi wa tinkota” - mukambi wa tinkota loyi a tsarisiweke hi ku landza swileriso swa Vakamberi va Tiakhanto na Vakambi va Tinkoka ta Tiko, wa 1991, (Nawu wa 80 wa 1991);
- 4.5. “Mpfumelelo” –
 - 4.5.1. loko munhu a pfaleriwa exhibhedlele - mpfumelelo lowu nyikiweke hi Xikimi kumbe hi vito ra xona etlhelweni ra ntirho lowu nga ta fambisiwa hi ku landza nongonoko wa xibhedlhele wa vufambisi bya mimpfuno, lowu nga endleriwa xikombelo hi mupfuniwa kumbe hi vito ra mupfuniwa a nga se ngenisiwa exhibhedlhele kumbe tliiniki ya siku kumbe ku va a ta kuma vukorhokerhi ni/kumbe mintirho leyi nga ta pimiwa hi Xikimi hi ku famba ka nkarhi, kutani mpfumelelo wolowo wu ta va wona lowu pfumelelaka mintirho ni vukorhokerhi swi nga ta laveka hakona hi nkarhi lowu pimiweke.
 - 4.5.2. loko ku laveka mirhi, mpfumelelo wa swiletelo swa mirhi leyi nyikiwaka ya mavabyi ya nkarhi wo leha hi ku landza swiletelo swa ku riheriwa leswi pimiweke hi nongonoko wa mirhi ya nkarhi wo leha kumbe nongonoko wa mafambiselo ya mavabyi;
- 4.6. “Mupfuniwa” - xirho kumbe munhu loyi a amukeriweke a ri muhlayisiwa wa xirho;
- 4.7. “Huvo” - Huvo ya Vatshebiwa leyi vumbiweriweke ku fambisa Xikimi hi ku landza Nawu na Swinawana leswi;
- 4.8. “Ntirho” - ku tshunguriwa ka xiyimo xa vuvabyi loku lavekaka loko mupfuniwa a pfaleriwa exhibhedlhele kumbe etliiniki ya siku na hikwalaho ka vutshunguri lebyi byi karhi byi endliwaka hi ku tirhisa nongonoko wa xibhedlhele wa vufambisi bya mimpfuno;
- 4.9. “N'wana” - swi vula munhu loyi a nga ehansi ka malembe ya 18 (khume na nhungu) loyi a nga tihlayisiki ni loyi xirho xa Xikimi xi faneleke ku va xi hlayisa ni ku n'wi seketela endyangu. Ku endlela leswaku nhlamuselo leyi yi ta tirhisiwa, n'wana swi ta vula -
 - i. n'wana wa xidzi wa xirho; kumbe
 - ii. n'wana loyi a nga wa nghamu ntsena; kumbe

- iii. n'wana loyi a ngo kurisiwa kumbe loyi a nge e kutsarisiweni leswaku a kurisiwa endyangu na loyi ku nga kumbeleriwa leswaku a hlayisiwa hi xirho hilaha swi nga hlamuseriwa eka xiyenge 1 xa Nawu wa Vana, 2005 (Nawu wa 38 wa 2005); kumbe
 - iv. n'wana loyi a ngo kurisiwa kumbe loyi a nge e kutsarisiweni leswaku a kurisiwa endyangu na loyi ku nga kumbeleriwa leswaku a hlayisiwa hi xirho hilaha swi nga hlamuseriwa eka xiyenge 1 xa Nawu wa Vana, 2005 (Nawu wa 38 wa 2005); kumbe
 - v. n'wana loyi a nga velekiwa hi ku landzela ntwanano wo yimela vumanana na xirho lexi xi tiyisiweke hi Huvonkulu ya Milawu, hilaha swi hlamuseriweke xiswona eka Nawu wa Vana, 2005 (Nawu wa 38 wa 2005); kumbe
 - vi. n'wana loyi a hlayisiwaka hi xirho xa Xikimi kumbe a ri n'wana loyi a kumaka kuhlayiseka ka xinkarhana hilaha swi hlamuseriweke xiswona eka Nawu wa Vana, 2005 (Nawu wa 38 wa 2005); kumbe
 - vii. n'wana, hilaha swi hlamuseriweke xiswona ku sukela eka (i) ku fikela eka (vi) laha henhla, wa munghana wa xirho xa Xikimi.
- 4.10. "N'wana loyi a hlayisiwaka" - i n'wana hilaha xi hlamuseriwaka xiswona eka Nawu wa 4.9, loyi a nga ehansi ka malembe ya 18 (khume na nhungu); kumbe n'wana loyi a hlayisiwaka hikuhetiseka hi xirho xa Xikimi, hikokwalaho ka vulema bya miehleketo kumbe bya le mirini; kumbe n'wana wihi kumbe wihi loyi swi nga kombisiwaka leswaku u tiseketela eka xirho xa Xikimi hitlhelo ra swa timali, ntsena loko a ri ehansi ka malembe ya 25 (makhume mbirhi na ntlhanu). Nhlamuselo leyi a yi katsi nghamu kumbe munghana wa xirhonkulu xa Xikimi kumbe munhu wihi kumbe wihi loyi a nga teka/tekiwa. Xikimi xi ta lava vumbhoni byo kombisa ku hlayisiwa kumbe tswalwa ro hlambanya ra vana lava va hlayisiwaka lava nga ehenhla ka malembe ya 18, lembe na lembe. I vutihlamuleri bya xirho xa Xikimi ku enghenisa vumbhoni lebyi lavekaka bya ku hlayisiwa, handle ka sweswo, mupfunywa u ta tekiwa a ri munhunkulu, kutani Xikimi xi ta va ni mfanelo wo hakerisa mpimo wa le henhla wa mali leyi faneleke.
- 4.11. "Nongonoko wa mirhi ya nkarhi wo leha" - nongonoko lowu nga amukeriwa hi Xikimi hi tlhelo ra ku hlayisa ndhuro wa mali na/kumbe kutirhisiwa ka mirhi leyi tirhisiwaka hi mupfunywa eka nkarhi wo leha, kumbe eka vuvabyi lebyi nga tshungulekiki kumbe lebyi nga vangaka rifu.

- 4.12. “Xiyimo xa vuvabyi bya nkarhi wo leha” - xiyimo xa vuvabyi lexi lavaka mirhi ya nkarhi hinkwawo kumbe switirhisiwa swa ntlhavelo swa nkarhi lowu hundzaka tin'hweti tinharhu naswona vutshunguri bya xiyimo lexi byi kotile ku tshamiseka.
- 4.13. “Nkarhi wo yima lowu kongomeke xiyimo xelexo” - nkarhi lowu wu nga vaka wu pimiwile hi Xikimi kambe wu nga hundzi tin'hweti ta 12 (khume na mbirhi) kusukela siku leri mupfuniwa a nga amukeriwa eka Xikimi ku va mupfuniwa; eka nkarhi wolowo mupfuniwa a nga pfumeleriwi ku koxa mimpfuno leyi nga kongomana ni xiyimo lexi kombisiweke hi Xikimi, lexi eka xona ku leteriweke kumbe ku amukeriweke ku tsundzuxiwa hi swa vutshunguri, mfembo, vuhlayisi kumbe vuongori.;
- 4.14. “Xirho xa vuxirho lebyi yaka emahlweni” - xirho lexi tshamaka xi ri xirho eka Xikimi hi ku landza Nawu wa 6.3 kumbe mupfuniwa loyi a vaka xirho xa Xikimi hi ku landza Nawu wa 7.1.
- 4.15. “Ntsengo wa ntwanano” - ntsengo lowu nga fikeleriwa hi ku landza ntwanano exikarhi ka Xikimi ni munyiki wa vukorhokerhi kumbe ntlawa wa vakorhokerhi hi tlhelo ra vukorhokeri.
- 4.16. “Hakelo” - loko hi langutisa xirho xa Xikimi, i hakelo leyi nga katsiki ntswalo, leyi hakeriwaka hi xirho xa Xikimi, kumbe leyi hakeleriwaka xirho ni lava hakeleriwaka hi xona lava va tsarisiweke, loko va ri kona, yi ri mali ya vuxirho, leyi katsaka hakelo ya tiakhawunti ta vuhlayiselo bya n'wini wa timali ta vun'anga. Ntsengo lowu saleleke xirho xa Xikimi hi ku landza leswi a swi hlawuleke lexi kongomeke tiakhawunti ta vuhlayiselo bya n'wini wa timali ta vun'anga hi minkarhi hinkwayo wu ta tshama wu ri wa xirho.
- 4.17. “Khansela” - Khansela ya Swikimi swa Vun'anga hilaha swi vekiweke ha kona eka Nawu;
- 4.18. “Nxavo” - loko hi langutisa mpfuno, ntsengo lowu nga ta hakeriwa emakumu eka vukorhokerhi bya rihanyo lebyi byi faneleke lebyi endliweke kumbe switirhisiwa leswi kumiweke;
- 4.19. “Nkarhi wa ku hlayisiwa hi Xikimi” - nkarhi wihi na wihi lowu munhu loyi a nga hlwela ku nghena a va xirho a nghenaka hi wona –
 - 4.19.1. xirho kumbe muhlayisiwa wa Xikimi xa vun'anga;
 - 4.19.2. xirho kumbe muhlayisiwa wa khamphani leyi ntirho wa yona ku nga ku va xikimi xa vun'anga leyi, hi nkarhi wa vuxirho eka xikimi xalexo, a yi nga bohiwe hi Nawu lowu;

- 4.19.3. mutirheri loyi a ambalaka yunifomo ya South African National Defence Force, kumbe muhlayisiwa wa mutirheri yaloye, loyi a nga kuma mimpfuno ya vun'anga yo huma eka South African National Defence Force; kumbe
- 4.19.4. a xirho kumbe muhlayisiwa wa Permanent Force Continuation Fund, kambe ku nga katsiwi nkarhi wihi kumbe wihi wa ku hlayisiwa a ri muhlayisiwa loyi a nga ehansi ka malembe ya 18.
- 4.20. "Muhlayisiwa" –
- 4.20.1. nghamu kumbe mutshamisisani wa xirho loyi a nga riki xirho kumbe muhlayisiwa loyi a tsarisiweke wa xirho xa xikimi xin'wana xa vun'anga;
- 4.20.2. muhlayisiwa wa xirho loyi a nga n'wana tanihi laha ku hlamuseriwaka eka Nawu wa 4.10 loyi a nga riki xirho kumbe muhlayisiwa loyi a tsarisiweke wa xirho xa xikimi xin'wana xa vun'anga; na
- 4.20.3. ntswatsi loyi a hlayisiwaka hi nongonoko wa vuhlayisi ni vuseketeri bya ndyangu lowu hakeleriwaka hi xirho;
- 4.21. Munyiki wa vukorhokeri loyi a hlawuriweke kumbe DSP - munyiki wa vuhlayisi bya vun'anga kumbe ntlawa wa vakorhokeri lava hlawuriweke hi Xikimi ku nyika vukorhokeri bya vun'anga eka vapfuniwa hi mimpimo ya le hansi kumbe hi maendlelo man'wana lama nga ta tirhisiwa ntsena hi vapfuniwa handle ka laha DSP yi nga kumekiki ekusuhi na mupfuniwa, kumbe eka swiyimo swa xihatla.
- 4.22. "Nongonoko wa mafambiselo ya mavabyi" - nongonoko lowu nga amukeriwa hi Xikimi lowu katsaka matirhelo ya vutshunguri lebyi hlamuseriweke eka swikhungiwa leswi faneleke swa kontiraka exikarhi ka xikimi na nhlango lowu nga ni kontiraka ya ku endla ntirho wa mafambiselo ya swa mavabyi ku endlela ku hunguta ndhurho na/kumbe ku yisa emahlweni ku langutisisa hi vuntshwa ni ku rindza vavabyi, mayelana ni swiyimo leswi swi voniwaka hi Xikimi hi ku famba ka nkarhi, naswona swiyimo leswi swi nga katsa mavabyi lama vangiwaka hi HIV na AIDS, kambe ku nga ri swona ntsena;
- 4.23. "Mpimo wo hakela wa Mukorhokeri loyi a hlawuriweke" (Mpimo wa DSP) - Ntsengo lowu ku twananiweke hi wona hilaha swi boxiweke eka Nawu wa 4.15 lowu ku nga twananiwa hi wona ni mukorhokerhi wa vuhlayisi bya swa rihanyu ku ri hakelo ya vukorhokeri bya vuhlayisi bya swa rihanyu lebyi nga endleriwa vapfuniwa la va nga eka Xikimi. Mpimo wo hakela wu ta tirhisiwa eka swiyimo swa PMB ni leswi swi nga riki swa PMB, naswona wu ta fanela ku hakeriwa hi mpimo wa DSP handle ka loko swi fanerile ku endliwa hi ndlela yin'wana hilaha swi boxiweke hakona eka Nawu, eka Swiletelo ni le ka swinawana leswi.

- 4.24. “Domicilium citandi et executandi” - ku nga adirese ya lomu xirho xi tshamaka kona laha switiviso ku katsa ni swa mafambiselo ya nawu, kumbe swiendlo swin'wana ni swin'wana leswi nga vangeka, swi nga fanelaka ku va swi yisiwa kona;
- 4.25. “Xiyimo xa vun'anga xa xihatla” - ku sungula ka ntshukanyeto eka nkarhi wolowo ka xiyimo xa vun'anga lexi a xi nga languteriwanga lexi lavaka vutshunguri bya xinghwetla bya vun'anga kumbe vuhandzuri, laha kutsandzeka ku endla leswi swi nga ta vanga ku onheka lokukulu ka ntirho lowu endliwaka hi swirho swa miri kumbe ku tsandzeka lokukulu ka xirho xa miri, kumbe swi nga veka ekhombyeni vutomi bya munhu.
- 4.26. “Muthoriwa” - munhu loyi a tirhelaka muthori.
- 4.27. “Muthori”- muthorhi loyi a nga nghena eka Xikimi naswona a ri na ntwanano na Xikimi hi ku endlela leswaku vathoriwa va yena va ta va swirho swa Xikimi.
- 4.28. “Nkarhi wo yimela hi ku angarhela” - nkarhi lowu mupfuniwa a nga faneriwangiki hi ku endla swikombelo swa mpfuno, naswona nkarhi lowu wu nga hundziki tin'hweti ta 3 (tinharhu), kumbe nkarhi wihi kumbe wihi lowu pimiweke hi ku landza Nawu, naswona wu pimiwe hi Huvo hi ku famba ka nkarhi.
- 4.29. “Nongonoko wa xibedlhele wa vufambisi bya mimpfuno”- vulanguterhi bya nkarhi hinkwawo, lebyi endliwaka kumbe lebyi endleriwaka Xikimi hi nkarhi lowu pimeriweke vutshunguri bya xiyimo xa vuvabyi bya mupfuniwa, lebyi byi nga ta katsa ni xiyimo xa vuvabyi lebyi nga humelelaka hi nkarhi lowu mupfuniwa a nga eka xibhedlhele xa xifundza lexi nga fambisiwiki hi mfumo kumbe tiliniki leyi nga tirhiki navusiku kumbe xiyimo xa vuvabyi lexi xi nga xona xi nga endla leswaku mupfuniwa a pfalleriwa, naswona xi nga va kona ku hundzisa nkarhi wa ku pfalleriwa exibedlhele.
- 4.30. “Muholo” - ku endlela ku kota ku hlayela tihakelo hi ta -
- 4.30.1. xirho lexi xi nga muthoriwa - muholo hinkwawo wa yena wa nh'weti I muholo lowu mudende wu nga humesiwaka eka wona lowu faneleke ku va wu tiyisisiwa lembe na lembe;
- 4.30.2. xirho xi ri xoxe - muholo hinkwawo wa yena wa nh'weti na nh'weti lowu faneleke ku va wu tiyisisiwa lembe na lembe;
- 4.30.3. xirho lexi xi tsarisaka nghamu ya xona kumbe munghana loyi a tshamaka na xona ku va muhlayisiwa - muholo lowu nga ehenhla exikarhi ka wa xirho ni nghamu kumbe mutshamisisani;
- 4.30.4. xirho xa vuxirho lebyi yaka emahlweni - muholo wa yena hinkwawo wa nh'weti na nh'weti wa ku wisa entirhweni.

- 4.31. “Munhu loyi a nga hlwela ku nghena”- mukomberhi kumbe ntswatsi loyi a nga muhlayisiwa wa mukomberhi loyi, hi siku ra ku kombela vuxirho kumbe ku amukeriwa ku va muhlayisiwa, ku ya hi leswi xiyimo xi nga xiswona, a nga na malembe ya 35 kumbe ku tlurisa kambe swi nga katsi mupfuniwa loyi a a ri eka xikimi xin'we kumbe swo tlula xin'we swa vun'anga kusukela eka siku leri landziwaka hi ra 1 Dzivamusoko 2001, naswo a kote ku hlayisa vuxirho eka tinh'weti tinharhu leti landzelelanaka kusukela hi 1 Dzivamusoko 2001.
- 4.32. “Nhlango wa vuhlayisi lebyi fambisiwaka” - nhlango lowu pfumeleriweke hi Khansele kutani wu hlawuriwa hi Xikimi hi ku landza Nawu na swinawana ku nyika vuhlayisi lebyi fambisiwaka bya rihanyo.
- 4.33. “Vuhlayisi bya rihanyo lebyi fambisiwaka” - vululamisi bya vunyiki bya vuhlayisi bya rihanyo lebyi endleriweke ku hunguta ku tirhisiwa ka vukorhokeri loku nga pfuniki nchumu, ku hunguta mintsengo ni ku pima matirhelo loko ku ri karhi ku nyikiwa vuhlayisi bya rihanyo lebyi byi fikelekaka, bya xiyimo xa le henhla ni ku pfuna ni hilaha swi paluxiweke hakona eka manghenelo ya le ka Xikhungwiwa xa B.
- 4.34. “Xirho” - munhu un'wana ni un'wana loyi a amukeriweke a ri xirhonkulu xa Xikimi hi ku landza Swinawana leswi;
- 4.35. “Ndyangu wa Vuxirho” - xirho ni hinkwavo vahlayisiwa lava vahlayisiwaka lava tsarisiweke.
- 4.36. “Mimpfuno leyi tsongahatiweke” - mimpfuno leyi kongomeke vukorhokeri lebyi faneleke bya swa rihanyo eka swiyimo leswi swi lerisiweke hi Holobye hi ku landza Xiyenge 29(1)(o) xa Nawu.
- 4.37. “Mutshamisani” - i munhu loyi xirho xi nga tiboha ku va ni vuxaka na yena hi ku landza swiletelo swa ntiyiso leswi ku nga twananiwa hi swona swa ku pfunana handle ka ku landzelela swa rimbewu bya vona.
- 4.38. “PMSA” - Akhawunti ya Vuhlayiselo bya swa Vun'anga ya N'wini (hileswaku, Personal Medical Savings Account).
- 4.39. “Xiyimo xa vuvabyi lebyi ku nga khale byi ri kona” - xiyimo xa vuvabyi lexi vuleteri bya swa vun'anga, mfembo, vuhlayisi kumbe vutshunguri byi bumabumeriwile kumbe byi kumiwile eka nkarhi wa tin'hweti ta khume na mbirhi leti landzeleriwaka hi siku leri mupfuniwa a nga amukeriwa hi xikimi ku va mupfuniwa.
- 4.40. “Mimpfuno leyi Lerisiweke yo Tsongahatiwa” - mimpfuno hilaha yi vekiweke hakona eka xiyenge xa 29(1)(o) xa Nawu naswona ku ri ni swiletelo swa mintsengo ya vufembi, vutshunguri na vuhlayisi bya:-

- a) Ku famba swin'we ka Vufembi na Vutshunguri hilaha swi nga longoloxiwa hakona eka Xikhungwa xa A xa swiboho, kuri karhi ku langutisiwa swirhalanganyi leswi vuriweke lomo; nao wa
- b) xiyimo xa xihatla xin'wana ni xin'wana;
- 4.41. “Xiyimo xa mimpfuno leyi lerisiweke yo tsongahatiwa” - xiyimo hilaha swi vekiweke eka ku famba swin'we ka Vufembi na Vutshunguri hilaha swi longoloxiweke hakona eka Xikhungwa xa A xa Swiboho kumbe xiyimo xihhi na xihhi xa xihatla xa vun'anga.
- 4.42. “Mutsarisi” - Mutsarisi kumbe Xandla xa Mutsarisi wa Swikimi swa Vun'anga loyi a thoriweke hi ku landza xiyenge xa 18 xa Nawu;
- 4.43. “Mimpimo ya Sizwe” - Nxaxameto wa Minxavo leyi Tirhisiwaka ya Rihanyo ya Tiko ya vukorhokerhi bya swa rihanyo leyi hangalasiweke hi 2006 kutani yi lulamisiwa lembe na lembe hi ku landzela ku wa ka nxavo wa mali kumbe mpimo wun'wana na wun'wana kumbe maletelelo ya minxavo hilaha swi nga amukeriwaka hakona hi Xikimi hi ku famba ka nkarhi.
- 4.44. “Mudende wa vaaki” - mudende wa vaaki wa masungulo lowu faneleke naswona wu lerisiweke hi Nawu wa Midende ya Vaaki, 1992 (Nawu wa 59 wa 1992).
- 4.45. “Nghamu” - munhu loyi a nga tekana na xirho hi ku landza nawu wihi na wihi kumbe hi ku landza swa ndzhavuko, ku nga landzeleriwi swa rimbewu ra xinuna kumbe ra xisati.
- 4.46. “Nkarhi lowu pimiweke” – nkarhi lowu sungulaka hi siku ra xikombelo xo pfaleriwa exibedlhele kumbe eka tliliniki leyi nga tirhiki na vusiku kumbe ku pfaleriwa kambe hikwalaho ka xiyimo xa vuvabyi byo fana, kumbe xiyimo lexi vangaka hi xiyimo xa vuvabyi byo sungula lebyi nga vanga leswaku a pfaleriwa, ku fikela hi siku ra ku ntshunxiwa exibedlhele kumbe eka tliliniki leyi nga tirhiki na vusiku, ntsena loko ku ri leswaku loko a hundziseriwa eka xin'wana xibedlhele ku yisa emahlweni vutshunguri bya xiyimo xa vuvabyi lebyi mupfuniwa a pfaleriwe hikwalaho ka byona, “siku ro ntshunxiwa” leri vekiweke ku ta va siku leri mupfuniwa a nga ta va a hetelele a ntshunxiwe hi rona exibedhlehe.
- 4.47. “Hi ku landza nongonoko wa mafambiselo ya xibedlhele” - loko wu tirhisiwa eka ku pfaleriwa exibedlhele kumbe ku nghena eka tliliniki leyi nga tirhiki na vusiku

swi ta vula leswaku mpfumelelo lowu nyikiwaka wo pfaleriwa no hlayisiwa wu angarhela vukorhokerhi lebyi fambisanaka na ku pfaleriwa exibedlhele kumbe tliniki leyi nga tirhiki na vusiku loku nga amukeriwiki hi ku angarhela, kutani xikombelo xi fanele ku endleriwa vukorhokeri byin'wana ni byin'wana lebyi faneriweke.

5. SWIKONGOMELO

Swikongomelo swa Xikimi i ku:

- a) amukela vutihlamuleri bya nandzu, hitlhelo ra un'wana ni un'wana wa swirho swa xona na vahlayisiwa va swirho, hi ku ttherisela hakelo.
- b) lulamisela ku kuma vukorhokeri byihi ni byihi lebyi faneleke bya rihanyo;
- c) nyika mpfuneto wa ku hakela ndhurho wa leswi swi tirhisiweke lowu nga endliwa hikokwalaho ka vukorhokeri lebyi faneleke bya rihanyo; na/kumbe
- d) nyika vukorhokeri bya rihanyo lebyi faneleke, lebyi nyikiwaka hi Xikimi hi xoxe, kumbe hi muphakeri kumbe ntlawa wihi na wihi wa vaphakeri va vukorhokeri bya rihanyo lebyi faneleke kumbe hi munhu wihi na wihi hi ku tirhisana na Xikimi kumbe hi ku landza ntwana ni Xikimi.

6. VUXIRHO

6.1. Xiave hi Vathori

- a) Hi ku tirhisa matimba ya yona hi ku hetiseka, huvo ya swi kota, loko yi kuma xikombelo xa khamphani, koporasi kumbe nhlango wihi kumbe wihi, ku amukela khamphani, koporasi kumbe nhlango wo tano ku va muthori na ku amukela vatirhi va khamphani, koporasi kumbe nhlango wo tano ku va swirho swa Xikimi ku ri karhi ku tirhisiwa maendlelo ni swiletelo leswi fanaka ni leswi tirhisiwaka eka vathoriwa va vathori va nkarhi wolowo lava va nga eka Xikimi;
- b) Loko muthori a nyike Huvo xitiviso xa nh'weti yin'we, a nga pfumeleriwa ku herisa vuxirho bya yena eka Xikimi: A ri karhi a twisisa leswaku loko nkarhi wa xitiviso wu hela, Xikimi a xi nge amukeli vutihlamuleri bya swikweleti swa mimpfuno leswi nga vangwiwa hi vukorhokeri lebyi byi nga endleriwa swirho leswi faneleke endzhaku ka siku rero.

6.2. Mintlawa ya swirho

6.2.1. Swirho swa ntolovelo

Muthoriwa

Hi ku landza Xinawana xa 8 laha vuxirho bya Xikimi byi bohaka ku va muthoriwa a ta kota ku kuma vukorhokeri, swi ta boha leswaku vathoriwa hinkwavo va muthori va va swirho swa Xikimi;

Ntsena loko Huvo yi ri na matimba ya ku alela vathoriwa ku va swirho, kumbe ku alela ntlawa wokarhi wa vathoriwa lowu langiweke hi muthori naswona swi nga fanelanga leswaku va boheka ku rhanga va va swirho va nga se nyikiwa vukorhokeri kumbe laha muthori a nga pfumela ku nghena ka Swikimi swimbirhi kumbe ku tlurisa; kumbe

Loko muthoriwa loyi nghamu ya yena yi nga xirho xa xikimi xin'wana naswona muthoriwa a hlawula ku va a tsarisiwa ku va muhlayisiwa eka xikimi xa vun'anga xa nghamu ya yena, muthoriwa a nge tsarisiwi ku va xirho xa Xikimi eka nkarhi lowu a nga xirho eka xikimi xexo.

6.2.2. Munhu a ri yexe

Hi ku landza swiletelo swa Swinawana swa 8.1 na 8.2, vuxirho bya pfumeleriwa eka munhu wihi na wihi kumbe ntlawa wihi na wihi wa vanhu.

6.3. Lava va nga wisa entirhweni va nga vadyuhari

6.3.1. Xirho xi ta tshama xi ri xirho xa Xikimi na vahlayisiwa va xona lava tsarisiweke, loko va ri kona, loko ku fika nkarhi wa ku va xi wisa entirhweni wa muthori kumbe ntirho wa yena wu herisiwa hi muthori hikokwalaho ka malembe ya yena, rihanyo ra yena kumbe ku lamala kun'wana emirini.

6.3.2. Xikimi xi ta tivisa xirho hi mfanelo wa xona wa ku ya emahlweni hi vuxirho bya xona na hi hakelo leyi faneleke ku hakeriwa kusukela hi siku ra ku wisa entirhweni kumbe loko ntirho wa yena wu herisiwa. Loko xirho xeso xi nga tivisi Xikimi hi papila hi ku navela ka xona ku herisa vuxirho bya xona, xi ta ya emahlweni ku va xirho.

6.4. Vahlayisiwa va swirho leswi loveke

6.4.1. Vahlayisiwa va xirho lexi loveke lava va tsarisiweke eka Xikimi ku va vahlayisiwa eka nkarhi wa ku lova ka xirho xexo va ta faneriwa hi ku ya emahlweni ni vuxirho

bya vona bya Xikimi handle ka ku va na ku aleriwa ko karhi lokuntshwa, swirhalangany kumbe na ku vekiwa minkarhi ya ku yimela vukorhokeri.

6.4.2. Xikimi xi ta tivisa muhlayisiwa hi timfanelo ta yena ta vuxirho na hi hakelo leyi faneleke ku endliwa hikwalaho ka sweswo. Handle ka loko munhu yaloye a tivise Huvo hi papila hi kunavela ka yena ku va a nga ha vi xirho, u ta amukeriwa ku va xirho xa Xikimi.

6.4.2.1. Vuxirho bya xirho xo tano byi ta hela loko a va xirho kumbe muhlayisiwa wa xirho xa Xikimi xin'wana xa vun'anga;

6.4.3. Laha n'wana loyi a hlayisiwaka kuri leswaku u loveriwe hi mutswari, n'wana wa mativula a nga tekiwa ku va xirho, kutani letin'wana tindzisana ta yena ti ta va vahlayisiwa va yena.

6.4.3.1. Vuxirho bya xirho xo tano byi ta hela loko a va xirho kumbe muhlayisiwa wa xirho xa Xikimi xin'wana xa vun'anga;

7. KU TSARISA NI KU HERISA KU TSARISIWA KA VAHLAYISIWA

7.1. Ku tsarisa Vahlayisiwa

7.1.1. Xirho xi nga kombela ku tsarisiwa ka vahlayisiwa va xona eka nkarhi lowu xi kombelaka ku va xirho hi ku landza Xileriso xa 8.

7.1.2. Loko xirho xi kombela ku tsarisa xihlangi le xa ha ku velekiwaka kumbe n'wana loyi a ha ku fikaka endyangu ku ta kurisiwa masiku ya 30 ya nga se hundza endzhaku ka loko n'wana a velekiwile kumbe n'wana a fikile endyangu ku ta kurisiwa, n'wana yaloye u ta tsarisiwa hi Xikimi ku va muhlayisiwa. Tihakelo leti engeteriweke ti ta laveka kusukela hi siku ro sungula ra n'hweti leyi landzelaka n'hweti ya ku velekiwa kumbe ya ku fika ka n'wana endyangu ku ta kurisiwa naswona mimpfuno yi ta va mfanelo ku sukela hi siku ra kuvelekiwa kumbe ra ku sungula ku kurisiwa.

7.1.3. Loko xirho - lexi xi nga nghena evukatini endzhaku ka ku amukeriwa eka Xikimi - xi kombela masiku ya 30 ya nga se hundza endzhaku ka ku nghena evukatini byebyo ku va ku tsarisiwa nhamu ya xona leswaku a va muhlayisiwa, kutani nhamu ya yena yi ta tsarisiwa hi Xikimi ku va muhlayisiwa. Tihakelo leti tlakusiweke ti ta fanela ku hakeriwa kusukela hi siku ro sungula ra n'hweti leyi landzelaka n'hweti ya ku tekana naswona mimpfuno yi ta va mfanelo ku sukela hi siku ra ku tekana.

7.1.4. Loko kuri leswaku munhu wihi kumbe wihi ku fika laha a kotaka ku tsarisiwa ku va mupfuniwa handle ko landzelela leswi pimiweke eka Swinawana swa 8.2.1 ku

ya fika eka 8.2.3, xirho xi nga ha nghenisa xikombelo eka Xikimi ku va xi tsarisa munhu yaloye leswaku a va mupfuniwa, kutani kwalaho

7.2. Ku tsarisa Vahlayisiwa

7.2.1. Xirho xi ta fanela ku tivisa Xikimi ku nga se hundza masiku ya 30 hi kuhumelela ka swin'wana ni swin'wana leswi endlaka leswaku un'wana wa vafuniwa a heleriwa hi vuswikoti byo va mupfuniwa a nga koti ku va a fikelela swipimo.

7.2.2. Loko mupfuniwa a heleriwa hi vuswikoti byo va mupfuniwa, a nge he swi koti ku voniwa a ri loyi a tsarisiweke hi ku landza Swinawana leswi kumbe ku kota ku kuma mimpfuno, hambiloko xitiviso xi nyikiwile kumbe xi nga nyikiwanga hi ku landza swiletelo swa Swinawana leswi kumbe, hambiloko a endleriwile tihakelo kumbe a nga endleriwanga.

8. MAENDLELO NI SWIYIMO LESWI SWI TIRHISIWAKA EKA VUXIRHO

8.1. N'wana lontsongo a nga si kotaka ku tihlayisa wa swi kota ku va a va xirho hi ku nyikiwa mpfumelelo hi mutswari kumbe mulanguteri wa yena.

8.2. A nga kona munhu ni un'we loyi a nga kotaka ku tsarisa eka swikimi swimbirhi kumbe ku tlula hambi ku va mupfuniwa:

8.2.1. wa swirho swimbirhi kumbe ku tlula swa xikimi xa vun'anga; kumbe

8.2.2. swirho swa swikimi swa vun'anga swo hambana leswi swi tsarisiweke ; naswona

8.2.3. a swi fanelanga leswaku mupfuniwa a koxa kumbe ku amukela mimpfuno ya yena n'wini kumbe un'wana wa vafuniwa va yena yo huma eka xikimi xa vun'anga lexi a nga ri ki xirho xa xona handle ka loko munhu yaloye a nyiketile xirho xakwe xa miri kumbe catha ra miri.

8.3. Swi nga se amukeriwa, swirho leswi kombeleka vuxirho swi ta tatisa na ku nghenisa tifomo ta ku kombela leti laviwaka hi Xikimi, kun'we ni vumbhoni lebyi enetaka hitlhelo ra mukomberi n'wini na vahlayisiwa va yena, bya malembe, bya muholo, bya xiyimo xa rihanyo ni bya vuxirho byihi na byihi bya khale kumbe ku amukeriwa ku ba muhlayisiwa wa Xikimi xin'wana xa vun'anga. Xikimi xi nga lava leswaku mukomberi a xi nyika xiviko xa vun'anga mayelana na mupfuniwa wihi kumbe wihi loyi a n'wi kombelelaka hitlhelo ra xiyimo lexi xitsundzuxo xa vun'anga, mfembo, vuhlayisi kumbe vutshunguri byi bumabumeriweke kumbe byi amukeriweke nkarhi wa tin'hweti ta khume na mbirhi leti landzeriwaka hi siku leri xikombelo xa vuxirho xi endlaweke ha rona ti nga se hundza. Ndurho wa

swikambelwana swihi na swihi swa vun'anga kumbe ku kamberiwa loku lavekaka leswaku ku ta nyikiwa xiviko xo tano xa vun'anga wu ta hakeriwa hi Xikimi. Hambiswiritano, Xikimi xi nga ha hlawula muphakeri wa vukorhokeri ku va a ta fambisa swikambelwana sweswo kumbe ku kamberiwa kwaloko.

8.4. Minkarhi ya ku yimela vukorhokeri

8.4.1. Xikimi xi nga lerisa leswaku munhu loyi xikombelo xa vuxirho kumbe xa ku amukeriwa ku va mupfuniwa xi endliwaka hikwalaho ka yena, naswona a a nga ri mupfuniwa wa xikimi xa vun'anga eka nkarhi wa masiku ya 90 kumbe ku tlula lama rhangeleke siku ra xikombelo -

8.4.1.1. leswaku a yimela vukorhokeri nkarhi wo angarhela lowu nga fikaka eka tin'hweti tinharhu; na

8.4.1.2. leswaku a va ni nkarhi wo yimela vukorhokeri lowu nga fikaka eka tin'hweti ta 12 naswona wu fambelana na xiyimo xo karhi.

8.4.2. Xikimi xi nga lerisa leswaku munhu wihi na wihi loyi xikombelo xa vuxirho kumbe xa ku amukeriwa ku va mupfuniwa xi endliwaka hikwalaho ka yena, naswona a vile mupfuniwa wa xikimi xa vun'anga eka nkarhi lowu nga tsemetiwangiki lowu nga fikaka eka tin'hweti ta 24, lowu helaka eka masiku lama nga ehansi ka 90 kutani ya landzeleriwa hi siku ra xikombelo -

8.4.2.1. nkarhi wo yimela vukorhokeri lowu fambelanaka na xiyimo xokarhi lowu nga fikaka eka tin'hweti ta 12, handle ka loko ku ri hitlhelo ra vutshunguri byihi na byihi kumbe mintirho ya mfembo leyi angarheriwaka hi mimpfuno yo tsongahatiwa leyi pimiweke;

8.4.2.2. hi mayelana na munhu wihi kumbe wihi loyi a kombisiweke eka xinawana lexi, laha xikimi xa vun'anga lexi a xi tirhisiwa a xi sindzisa leswaku ku va na nkarhi wo yimela vukorhokeri wo angarhela kumbe lowu kongomeke na xiyimo xokarhi, naswona nkarhi walowo wo yimela vukorhokeri wu nga se hundza eka nkarhi wa ku hela ka vuxirho, nkarhi wo yimela vukorhokeri wo angarhela kumbe lowu kongomaneke na xiyimo xokarhi eka nkarhi lowu nga se helaka wa ku yimela vukorhokeri bya xikimi xa vun'anga lexi a xi tirhisiwa.

8.4.3. Xikimi xi nga lerisa leswaku munhu wihi na wihi loyi xikombelo xa vuxirho kumbe xa ku amukeriwa ku va mupfuniwa xi endliwaka hikwalaho ka yena, naswona a vile mupfuniwa wa xikimi xa vun'anga eka nkarhi lowu nga tsemetiwangiki lowu nga fikaka eka tin'hweti ta 24, lowu helaka hi masiku lama nga hansi ka 90 ya landzeleriwa hi siku ra xikombelo, nkarhi wo angarhela wo yimela vukorhokeri

lowu nga fikana eka tinh'weti tinharhu, handle ka loko ku ri mayelana na vutshunguri byihi na byihi kumbe mintirho ya mfembo leyi angarheriwaka eka mimpfuno leyi tsongahatiweke leyi vekiweweke.

8.5. A ku na minkarhi yo yimela vukorhokeri leyi nga sindzisiwaka ehenhla:

8.5.1. Munhu loyi a endleriwaka xikombelo xa vuxirho kumbe xa ku amukeriwa a va muhlayisiwa, naswona a va a ri loyi a ri mupfuniwa wa xikimi xa vun'anga aka nkarhi lowu nga hundza, kutani vuxirho bya yena byi hela masiku lama nga hansi ka 90 ma nga si hela ku nga si fika siku ra xikombelo, laha ku hundziseriwa ka vuxirho ku lavekaka hikwalaho ka -

8.5.1.1. ku cinca ka lomu munhu a tirhaka kona; kumbe

8.5.1.2. muthori loyi a cincaka kumbe a tshikaka xikimi xa vun'anga xa vatrhi va yena, kutani ku hundziseriwa eka xikimi xin'wana ku endleka ekusunguleni ka lembe ra ximali, kumbe xitiviso lexi enetaka xi fanele kuva xi nyikiwe Xikimi lexi komberiwaka ku endlela leswaku ku hundziseriwa ku ta humelela ekusunguleni ka lembe ra ximali.

Laha xikimi xa khale xa vun'anga a xi sindzise nkarhi wo angarhela wa ku yimela vukorhokeri kumbe lowu fambelanaka na xiyimo xo karhi mayelana na vanhu lava vuriweke eka xinawana lexi, kutani nkarhi wolowo wo yimela vukorhokeri a wu nga se hundza eka nkarhi wa ku herisa vuxirho, Xikimi xi nga ha sindzisa nkarhi wo yimela vukorhokeri eka nkarhi lowu nga se helaka wa ku yimela vukorhokeri wu sindzise hi xikimi xa vun'anga xa nkarhi lowu nga hundza.

8.5.2. Mupfuniwa loyi a sukaka eka nhlawulo wokarhi wa mpfuno a hundzela eka wun'wana endzeni ka xikimi, handle ka loko mopfuniwa yaloye a boheka ku va hansi ka nkarhi wo yimela vukorhokeri eka nhlawulo wa sweswi wa mimpfuno laha nkarhi lowu wa ha saleke wu kotaka ku va wu tirhisiwa;

8.5.3. N'wana loyi a nga mopfuniwa loyi a velekiweke eka nkarhi wa vuxirho;

8.6. A yi kona minkarhi yo yimela vukorhokeri kumbe nsivelo lowuntshwa lowu nga ta sindzisiwa hikwalaho ka xiyimo xa rihanyo xa xirho xihhi kumbe xihhi lexi a xi ri xirho kumbe mopfuniwa wa xirho xa xikimi xin'wana eka nkarhi lowu nga tsemetiwangiki wo ringana malemge mambirhi kumbe ku tlula naswona vuxirho bya yena byi herisiweke hikwalaho ka ku va sukile ka muthori wokarhi kutani a

kombela vuxirho tin'hweti tinharhu ti nga se hela endzhaku ka ku herisiwa ka vuxirho eka swikimi swin'wana swa vun'anga.

- 8.7. Hi ku landza xinawana xa 8.6 nkarhi wo yimela vukorhokeri lowu nga hundziki tin'hweti ta 12 wu ta tirhisiwa eka xirho na vapfuniwa, kusukela eka siku ra ku amukeriwa, hi tlhelo ra xiyimo xa vuvabyi lexi a ku ri khale xi ri kona handle ka xiyimo lexi nga faneriwa hi vutshunguri hi ku landza mimpfuno leyi nga tsongohatiwa leyi vekiweke: ntsena loko ku nga ri na nkarhi lowuntshwa wo yimela vukorhokeri lowu nga ta tirhisiwa eka xirho xihhi na xihhi kumbe mopfuniwa wihhi na wihhi loyi a cincacincaka tinhlawulo eka xikimi xin'we xa vun'anga.
- 8.8. Vapfuniwa lava tsarisiweke va xirho va fanele ko nghenela nhlawulo wa mimpfuno wo fana ni wa xirho.
- 8.9. Xirho xin'wana ni xin'wana, loko xi amukeriwa ku va xirho, xi ta amukela nkomiso wa vuxokoxoko wa mimpimo ya tihakelo, mimpfuno na swikayivelo. Swirho na vapfuniwa va swona, na munhu wihhi na wihhi loyi a londzaka mpfuno wihhi na wihhi eka Swinawana leswi kumbe loyi nondzo wa yena wu fambelanaka na munhu loyi a londzaka. Swinawana swa kumeka eka webisayiti ku va swi ta kumiwa hi swirho hinkwaswo.
- 8.10. Xirho a xi swi koti ku nyika, ku hundzisela, ku tshembisa kumbe ku nyiketa timfanelo kumbe ku hundzisela eka van'wana xikoxo xihhi kumbe xihhi, kumbe timfanelo leti a nga na tona ti huma eka Xikimi. Xikimi xa swi kota ku khoma, ku pfalela kumbe ku kala xi nga ha hakeli mimpfuno leyi yi faneleke xirho hi ku landza Swinawana leswi, kumbe lunghelo ro yelana na mpfuno kumbe hakelo ya mpfuno wo tano eka xirho xirho xalexo xo ringeta ku hundzisela kumbe ku nyika, kumbe ku tshembisa timfanelo van'wana timfanelo teto.
- 8.11. Loko vuxirho bya mupfuniwa byi yimisiwile hi ku landza Swinawana swa 12.4, Xikimi a xi nge boheki ku pfumelela munhu yaloye, kuva a tlhela a nghena eka Xikimi loko a ta ve a tlhela a endla xikombelo, handle ka loko munhu yaloye a kota ku tshembisa Huvo hi ndlela leyi yi khorwisaka leswaku leswi swi nga vanga vanga ku va vuxirho bya yena byi yimisiwa a swi nge he tlheli swi humelela kambe.
- 8.12. Loko xirho xi pfumeleriwa ku va xi huma eka Xikimi hi ku landza Xinawana xa 12.1.1, kutani a tsarisiwa ku va muhlayisiwa eka xikimi xa vun'anga xa nghamu ya yena, xirho xi nga tlhela xi amukeriwa ku va xirho xa xikimi ntsena hi ku landza Swinawana swa Xikimi.
- 8.13. Swiboho swa vuthoriwa leswi swi nga khumbiwiki hi Swinawana

Ku hava nchumu eka Swinawana leswi swi nga ta cinca hi ndlela yihhi kumbe yihhi malunghelo ya muthori ya ku Nothing in these Rules shall be construed as altering in any way an employer's right to terminate the service of an employee

who is a member of the scheme or any agreement between the employer and the employee in regard to conditions of service.

8.14. Swilaveko swa ku hakela timali leti ti faneleke

Xirho xin'wana na xin'wana lexi amukeriweke hi ku landza xinawana xa 6.2.2 kumbe 6.3, eka nkarhi wa ku amukeriwa kumbe endzhaku ka wona, xi ta lulamisela hilaha swifaneleke leswaku mahakelelo yo karhi ya tirhisiwa eka tihakelo ta n'hweti yin'wana na yin'wana hi ku landza Swinawana leswi. Leswi swi endleriwa ku tiyisisa leswaku ni ku korwisa Huvo leswaku tihakelo hinkwato ti:

8.14.1. endliwile ti nghena ti kongoma eka akhawunti ya banka leyi yi hlawuriweke hi Xikimi kumbe ti kumiwile hi hofisi leyi yi tsarisiweke ya xikimi

8.14.2. naswona a tivisiwa hi Banka ya Xikimi na/kumbe xirho xa xikimi leswaku hakelo yi endliwe hi xirho lexi xi faneleke hi ndlela leyi yi nga ta komba leswaku swi tikomba hi ku hatlisa leswaku i hakelo leyi yi faneleke.

9. KU RHURHISA MINTLAWA YA VATHORI KU SUKA EKA XIKIMI XIN'WANA XA VUN'ANGA

Loko xirho xa xa xikimi xin'wana scheme who are members of that scheme by virtue of their employment by a particular employer terminate their membership of such other scheme with the object of obtaining membership of this Scheme, the board will admit such persons collectively as members without a waiting period. Xirho xihi na xihi xa xikimi lexi xi boxiweke loyi a yaka emahlweni a ri xirho hikwalaho ko va a a ri muthoriwa wa muthori yaloye wo karhi , wa swi kota ku amukeriwa ku va xirho hi ku landza xinawana lexi xi vekiwa eka 9, naswona Xikimi xi ta ya emahlweni xi amukela un'wana ni un'wana loyi a a tsarisiwile a ri muhlayisiwa wa xirho xalexo naswona a a ri muhlayisiwa wa xirho xalexo.

10. KARATA RA VUXIRHO NI XITIFIKHETI XA VUXIRHO

10.1. Karata ra vuxirho

Xirho xin'wana ni xin'wana xi ta nyikiwa karata ra vuxirho leri ri nga na vuxokoxoko hilaha swi lerisiwaka xiswona hi Nawu. Karata leri ri ta kombetiwa munyiki wa vukorhokeri loko swi laveka a lava ku ri vona. Ri tshama ri ri nchumu kumbe nhundzu ya Xikimi naswona ri ta tlheriseriwa eka Xikimi loko vuxirho byi herisiwa.

Ntsengo wu ta engeteriwa loko swo endleka leswaku karata ri lahleka kumbe ku kandziyisiwa rin'wana ro siva ro sungula, kutani ntsengo wa leswi wu ta vekiwa hi Huvo hi ku famba ka nkarhi.

10.2. Matirhiselo lama ma nga ri ki manene ya karata ra vuxirho

Ku va karata ya vuxirho ri tirhisiwa hi munhu wihi kumbe wihi loyi a nga riki xirho kumbevapfuniwa va yena lava nga tsarisiwa, naswona swi tiviwa kumbe swi pfumeleriwe hi xirho kumbe bapfuniwa va xona, a swi pfumeleriwi kutani swi tekiwa swi ri ku tirhisa hi vusopfa ka swifundzho swa vuxirho bya Xikimi, na swinenenene mimpfuno ya Xikimi.

10.3. Xitifiketi xa vuxirho

Loko Xikimi xi herisa vuxirho bya mupfuniwa kumbe xi n'wi sula, ku nga si hela masiku ya 30 endzhaku ka ku herisiwa koloko, xi ta nyika munhu yaloye papila leri kombaka leswaku a kuma vutirheri, leri nga na vuxokoxoko lebyi lerisiweke: Ntsena loko xikombelo xexo xi fika eka Xikimi malembe mambirhi ya nga si hela endzhaku ka ku herisiwa koloko.

11. KU NCINCA KA ADIRESE YA XIRHO

- 11.1. Xirho xi ta tivisa Xikimi ku nga se hundza masiku ya 30 hi ku cinca ka adirese ku katsa na domicilium citandi et executandi ya yena. Xikimi a xi nga vekwiwi/rhwexiwi nandzu loko timfanelo ta xirho ti vekwiwa ekhombyeni kumbe xi lahlekeriwa hi tona hikwalaho ka ku va xirho xi nga landzelanga leswi lerisiwaka hi xinawana lexi.
- 11.2. Loko xirho xi endla xikombelo xo amukeriwa ku va xirho xa Xikimi, xi ta nyika Xikimi vuxokoxoko bya ku kumana lebyi byi nga tshikaka bri laviwe hi Xikimi hi ku famba ka nkarhi, naswona Ku cinca kwihi na kwihi ka vuxokoxoko byebyo ku fanele ku tivisiwa Xikimi masiku ya 30 ya nga se hundza endzhaku ka ku cinca koloko. Xikimi a xi nga vekwiwi/rhwexiwi nandzu loko timfanelo ta xirho ti vekwiwa ekhombyeni kumbe xi lahlekeriwa hi tona hikwalaho ka ku va xirho xi nga landzelanga leswi lerisiwaka hi xinawana lexi.

12. KU HELA KA VUXIRHO

12.1. Ku tshika

- 12.1.1. Xirho xa Xikimi lexi tshikaka ku tirhela muthori wa xona, hi siku leri xi tshikaka hi rona, xi ta kota ku ya emahlweni ku ba xirho hi xoxe handle ka ku tlhela xi kombela kumbe handle ka ku va na ku sindzisiwa lokuntshwa loku a ku nga ri kona loko a tshika ntirho.

12.1.2. Xirho lexi tshikaka ku tirhela muthori loyi a nga eka Xikimi hi ku n'wi tivisa loko ka ha sele n'hweti ya ntolovelo, hi siku rero ra ku tshika ntirho, u ta tshika ka ku va xirho kutani timfanelo hinkwato ta ku kuma mimpfuno ti ta hela, handle ka eka swikoxo swa vukorhokeri lebyi a byi kumeke siku rero ri nga se fika.

12.2. Ku hela ka vuxirho loku tihlawuleriwaka

12.2.1. Xirho lexi nga bohekiki ku va xirho hi ku landza swiyimo swa yena swa ntirho, xi nga herisa vuxirho bya xona bya Xikimi hi ku nyika Xikimi xitiviso lexi tsariweke n'hweti ya ntolovelo yi nga si hela. Timfanelo hinkwato ta ku kuma mimpfuno ti ta hela endzhaku ka siku ro hetelela ra vuxirho;

12.2.2. Nkarhi wo tano wa xitiviso wu ta vekiwa etlhelo laha ku nga tiyisisiwa leswaku vuxirho bya xikimi xin'wana xa vun'anga bya boha hikwalaho ka xiyimo xa swiboho swa ntirho;

12.2.3. Muthori loyi a nga eka Xikimi a nga herisa viave xa yena eka Xikimi hi ku nyika Xikimi xitiviso lexi tsariweke xa n'hweti ya ntolovelo xa ku herisa xiave xa yena;

12.2.4. Munhu/Xirho xa vuxirho lebyi yaka emahlweni xi nga tshika vuxirho bya xona bya Xikimi hi ku nyika Xikimi xitiviso lexi tsariweke xa n'hweti ya ntolovelo xa ku herisa xiave xa yena eka Xikimi kutani timfanelo hinkwato na mimpfuno yi ta hela hi siku ra ku tshika ku va ni xiave, handle ka eka swikoxo swa vukorhokeri lebyi a byi kumeke ku fikela na ku angarhela/katsa na siku rero ra ku hela ka xiave.

12.3. Ku herisa loku tihumelelaka

Huvo yi na wona matimba herisa vuxirho bya xirho loko xirho xi tsandzeka ku hakela Xikimi ntsengo lowu wu fanelaka ku hakeriwa hi xirho hi ku landza Swinawana swa kumbe timali leti ti faneleke ku hakeriwa ti salelel endzhaku hi masiku ya ku hundza eka 30. Swiletelo swa Xinawana lexi swi ta tirha lomu, xirho lexi xi nga muthoriwa, kutani muthri wa xirho a tsandzeka ku hakela mali ya timfanelo eka Xikimi hilaha swi faneleke hi ku landza swiletelo swa Xikhungiwa A

Xikimi xi ta nyika xirho xitiviso hi ku rhumela papila ro ta hi poso naswona ri rhejisteriwile kumbe kumbe tindlela tin'wana leti ti nga ta va ti ehleketiwe hi Huvo hi ku famba ka nkarhi; leswaku loko tihakelo ta timali ti nga endliwanga ku kala ku fika masiku ya 14 endzhaku ka

ku kuma papila, u ta rihisiwa ku katsa na masiku lawa u nga hetelela hi wona ku hakela hileswaku ku ya sungula eka n'hwetl leyi u nga kala u nga yi hakeleli.

12.4. Ku tirhisa leswi u swi endleriwaka hi vusopfa, ku koxa swi nga fanelanga, ku tirhisa vuxisi na ku kala u nga veki ntiyiso hinkwawo erivaleni

Hi ku landza Xinawana xa 29 Xikimi xa swi kota ku herisa vuxirho bya xirho kumbe muhlayisiwa loyi swi tikombaka leswaku ku na vumbhoni lebyi byi kombaka leswaku u tirhisa mimpfuno ya Xikimi hi vusopfa na leswi swi nga tirhisiwaka hi swirho ntsena, ku nga va ku ngenhisa swikoxo swo pfumala ntiyiso, kumbe ku hembra loku ku nga ta ncinca swilo kumbe ku fihla vuxokoxoko lebyi by lavekaka.. Loko Xikimi, xo herisa vuxirho bya swirho kumbe mupfuniwa hi ku landza xinawana lexi, xi ta tivisa xirho hi ku tsala papila, hi xiboho lexi, naswona xi ta nyika swivangelo lexi xi nga endla leswaku va teka xiboho xexo. Loko swiritano xirho lexi xi khumbhekaka kumbe mupfuniwa a nga lerisiwa leswaku a riha Xikimi mali ya ntsengo lowu a wu kolotaka hikokwalaho ko va a tirhise mimpfuno hi vusopfa na leswi swi nga hlayiseriwa swirho swa Xikimi ntsena hi vusopfa kumbe matikhomelo man'wana yo kala ya nga laveki laha, ya vanga leswaku a kuma leswi a swi tava swi nga n'wi fanelanga.

12.5. Rifu

Vuxirho bya Xirhonkulu bya hela loko xi lova Vahlayisiwa bya yena na byona byi vhela byi tsemiwa hikwalaho handle kaloko vahlayisiwa va hlawula ku sala va ri swirho kutani Xinawana xa 6.4.xi ta landzeriwa.

13. NTSENGO LOWU WU LAVEKAKA WA TIHAKELO

13.1. Ntsengo hinkwawo wa n'hwetl lowu wu lavekaka wa xirho wu ta pimiwa hi ku ya hi muholo wa xirho xalexo, hilaha swi hlamuseriweke xiswona hi 01 Nsunguti eka rona lembe ralero kutani a ku nga cinci nchumu hambu ku cinca ku va kona exikarhi ka lembe hambu na nhlayo ya vahlayisiwa lava va nga tsarisiwa hi ku famba ka nkarhi.

13.2. Ntsengo lowu wu lavekaka wa tihakelo wu fanela ku hakeriwa n'hwetl yin'wana ni yin'wana ku nga se hela siku ra vu 7 Swirho leswi swi ngenhaka eka xikimi hi swoxe swi ta fanela ku hakela ekusunguleni ka n'hwetl yin'wana ni yin'wana. Lomu tihakelo ta n'hwetl ni n'hwetl ti fanelaka ku hakeriwa kumbe xikweleti

xin'wana xi fanela ku hakeriwa eka xikimi, xi nga hakeriwanga ku kala ku hundza masiku ya 30 hi lawa a xi fanele ku hakeriwa, Xikimi xi ta va ni mfanelo wo:

- 13.2.1. yimisa ku pfumelela mimpfuno ya tihakelo leti ti nga hlengeleteka ti fanela ku hundziseriwa eka xirho ku nga ha langutisiwi xikoxo lexi a xi endliwile; naswona
- 13.2.2. ku nyika xirho na/kumbe muthori xitiviso xo tsariwa (hi ku tirhisa xielekitroniki kumbe hi tindlela ta ntolovelo) leswaku loko tihakelo kumbe swikweleti swin'wana swi hakeriwanga ku nga se hela masiku ya 14 endzhaku ka ku kumeka ka xitiviso lexi vuxirho byi ta herisiwa.
- 13.2.3. Xitiviso lexi xi rhumeriweke hi poso leyi rejistariweke ni ku hakeleriwa xi rhumeriwa eka xirho eka domicilium citandi et executandi (ku nga lomu a tshamaka kona hi xiviri) swi ta tekiwa leswaku xirho xi ri kumile ku nga se hela masiku ya 7 endzhaku ka vu va ri posiwile. Loko kuri leswaku xitiviso xi rhumeriwe hi meyili ya xielekitroniki mail, fekisi kumbe mahungu yo rhumeriwa hi sefoni (SMS), swi ta tekiwa leswaku xirho xi kume mahungu loko ku nghena xitiviso lexi xi nge huungu ri fambisiwe kahle naswona ri fikile. Loko kuri leswaku xirho xi tsandzekile ku nyika ku mbe ku boxa domicilium citandi et executandi, adirese ya xirho leyi yi nga tirhisiwa ku loko xirho xi tatisa tifomo ku ta tekiwa leswaku hi yona domicilium citandi et executandi.
- 13.3. Loko swi humelela leswaku tihakelo ti lulamisiwa, mimpfuno yi ta vuyiseriwa yi ya emahlweni ku nga vi na ku tsemetiwa ka nchumu endzhaku ka loko Xikimi xi vone leswaku xi tirihile lomu xi nga vaka xi lahlekeriwe hikwalaho ka ndhurho wo karhi lowu wu nga vangwiwa hi swihoxo leswi swi nga endleka hi swoxe na ku tlherisela ntswalo hi mpimo lowu faneleke ku riha banki ya Xikimi. Loko tihakelo ti nga lulamisiwanga, xirho a xi nge hundziseriwi mimpfuno ku sukela eka siku ro tsandzeka ku hakela naswona mimpfuno leyi yi nga ta va yi hundzile, mali ya kona yi ta londziwa leswaku yi hakeriwa.
- 13.4. Handle ka loko swi vuriwile eka swinawana hi mayelana ni tiakhawunti ta mali leyi nga si tirhisiwako, a wu kona ntlheriselo wa rifuwo rihi kumbe rihi ra Xikimi kumbe xiphemu xihi kumbe xihi xa hakelo lowu nga ta nyikiwa munhu wihi kumbe wihi laha vuxirho bya xirho xexo hi mayelana na muhlayisiwa byi helaka exikarhi ka n'hweti.
- 13.5. Ntsengo lowu saleleke xirho xa Xikimi hi ku landza leswi a swi hlawuleke lexi kongomeke tiakhawunti ta vuhlayiselo bya n'wini wa timali ta vun'anga hi minkarhi hinkwayo wu ta tshama wu ri wa xirho.

14. XIKWELETI XA MUTHORI NI SWIRHO

- 14.1. Xikweleti xa muthori eka Xikimi ku tava ntsena mintsengo leyi yi faneleke ku hakeriwa hi ku landza leswi swi swi nga twananiwa exikarhi ka muthori ni Xikimi.
- 14.2. Xikweleti xa xirho ku ta va ntsena leswi a nga kala a nga swi hakeli ku ri tihakelo ta n'hweti na n'hweti ku katsa ni ntsengo lowu Xikimi xi nga n'wi hakelela kun'wana kumbe ku hakeleriwa un'wana wa va hlayisiwa va yena, naswona mali ya kona yi nga riheriwanga Xikimi.
- 14.3. Loko xirho xi tshika ku va xirho, ntsengo wihi kumbe wihi lowu wu kolotiwaka hi xirho i xikweleti lexi xi fanelaka ku va xi riheriwa Xikimi naswona Xikimi xi ta vona leswaku xikweleti lexi xa rihiwa.
- 14.4. Xirho xi amukela xikweleti xa ku vona leswaku swikweleti leswi swi nga vangwiwa hi ku vona leswaku xirho kumbe vahlayisiwa va xirho lava va nga swirho va kuma vukorhokeri swa nghenisiwa eka Xikimi ku va swi hakeriwa hi nkarhi lowu wu nga pimiwa na hilaha swi nga hi kona eka Xinawana xa 15.2 na xiletelo xa 5.

15. NDLELA YO NGHENISA SWIKOXO

- 15.1. Xikoxo xin'wana ni xin'wana lexi xi nghenisiwaka eka Xikimi xi kombeta leswaku vukorhokeri bya swa rihanyo byi endlwile hi ku landza Swinawana leswi, swi fanela swi famba ni xitatimende xa akhawuntu hilaha swi lerisiweke hakona.
 - 15.1.1. Loko akhawuntu, xiteyitimente kumbe xikoxo xi lulamile, kumbe lomu akhawuntu yi nga lulamisiwa , xiteyitimente kumbe xikoxo xi nghenisiwa , ku ya hi xiyimo, Xikimi xi fanele, ku katsa hakelo leyi yi yimeriweke hi ku landza Xiyenge 59(2) xa Nawu , ku rhumela xirho xitsalwana lexi xa xitiviso lexi xi longoloxaka vuxokoxoko lebyi byi landzelaka -
 - a) Vito ni nomboro ya vuxirho;
 - b) Vito ra munyiki wa vukorhokeri;
 - c) Siku ro hetelela leri vokorhokeri byi nga byi nga hela ha rona eka akhawuntu kumbe nongonoko wa swikoxo lowu kombaka hakelo leyi yi lavekaka;
 - d) Ntsengo hinkwawo lowu wu nga laveka ku hakela vukorhokeri lebyi byi nga nyikiwa; naswona

e) Ntsengo wa vupfuniwa lebyi byi nyikiwa eka vukorhokeri byelebyo.

- 15.2. Ku endlela leswaku mimpfuno yi kumeka, xikoxo xihhi na xihhi xi fanela ku sayiniwa ni ku tiyisiwa hi xirho leswaku i xa ntiyiso naswona xi nghenisiwa eka Xikimi, ku nga se hundza tin'hweti t a mune leti vukorhorhokeri byi nga nyikiwa ha tona, handle ka loko swi vekiwe hi ndlela yin'wana.
- 15.3. Laha xirho xi nga hakela xikweleti, xi ta fanela ku seketela hi ku kombeta rhisiti ra hakelo.
- 15.4. Swikweleti swa vutshunguri bya ku vaviseka kumbe ndhurholowu wu fanelaka ku londziwa eka lava nga ri ku kona eka ntwanano, wu fanela ku va wu seketeriwa hi xiteyitimente, xi hlamusela hi ku hetiseka swivangelo ni mukhuva lowu ku vaviseka kumbe nghozi ya nga humelela hi wona.
- 15.5. Loko Xikimi xi ehleketa leswaku akhawuntu, xiteyitimente kumbe xikoxo xi hoxekile kumbe a xi amukeleki ku va xi nga hakeriwa, Xikimi xi ta tivisa xirho ni munyiki wa vukorhokeri loyi a khumbhekaka, ku nga se hundza masiku ya 30 ya ku kumeka ka leswi naswona ku ri na nhlamuselo ya maehleketelo lawa. Xikimi xi fanela ku ku nyika swivangelo xa leswaku hikwalaho ka yini xikoxo xalexo xi hoxekile naswona xi nga amukeleki ku tlhela ku nyikiwa nkarhi eka xirho kumbe munyiki wa vukorhokeri ku ya lulamisa leswi swi hoxekeke kutani ku rhumeriwa leswi swi nga amukeriwaka hi Xikimi ku nga se hundza masiku ya 60.

16. MIMPFUNO

- 16.1. Swirho swa faneriwa hi hi ku kuma mimpfuno hi lembe ximali, hilaha swi nga vekiwa hakona eka Xikhungiwa xa B, naswona mimpfuno leyi yi hundzela eka vahlayisiwa yi ta hi leka xirho lexi xi tsarisiweke. Xirho loko xi kala xi amukeriwa xi fanela ku hlawula eka tinxaka ta mimpfuno leyi yi nga kona, vuxoko byi nyikiwile eka Xikhungiwa xa B.
- 16.2. Xirho xa swi kota ku cinca xi huma eka rixaka ro karhi xi ya nghena eka rixaka rin'wana ra vupfuni hi ku amukela swyimo swo karhi:
 - 16.2.1. Kutani ku cinca loku ku ta humelela ntsena hi ku sungula ka lembe ku nga 1 Nsunguti ka lembe ximali.

Huvo ya swi kota, hi ku rhandza ka yona hi ku hetiseka, yi nga pfumelela xirho ku va xi huma eka rixaka rin'wana ra vupfuni xi ya nghena eka rin'wana hi rin'wana ni rin'wana siku.

- 16.2.2. Xikombelo xo cinca leswaku xirho xi huma eka vumpfunywa byo karhi xi ya nghena eka byin'wana xi fanela ku tsaleriwa papila xi ya nghenisiwa eka murhangerinkulu ku nga se hundza ti 30 Hukuri eka lembe leri ri nga ta landzeriwa hi leri kucinca ku ta humelela hi rona: Nakona swa fanela leswaku xirho xi ve na masiku 30 ya ku tivisa hi ku cinca loku yi ku lavaka ka mimpfuno kumbe tihakelo ta lembe leri ri taka.
- 16.3. Xikimi xi na wona matimba yo ala ku hakela mali leyi yi nga ya mimpfuno loko kuri leswaku xirho xi salele endzhaku hi ku tlula n'hweti hi tihakelo kumbe mali yin'wana leyi xi yi kolotaka Xikimi, naswona loko kuri leswaku swikweleti swi hakeriwile hi mfanelo hi ku landza Swinawana, xirho xi ta rihisiwa mali leyi hakeriweke.
- 16.4. Lomu Xikimi xi nga amukela akhawunti, xi ta hakela mimpfuno leyi yi faneleke ku ya eka xirho, hakelo yi ta ya eka xirho kumbe eka munyiki wa vukorhokeri lebyi faneleke, loyi ku nga yena a nga nghenisa xikweleti, masiku ya 30 ma nga si hela endzhaku ka ku kuma xikozo xa mpfuno wolowo, na ku teka xiboho xa leswaku xikoxo xexo xi ta hakeriwa hi mukhuva wihi ku hakela ku ta endliwa hi ku rhandza ka Xikimi.
- 16.5. Rixaka ra vupfuni byihi kumbe byihi eka Xikhungiwa B xi angarhela ndhurho wa vukorhokeri lebyi byi nga nyikiwa hilaha swi nga lerisiwa hakona hi mahakelelo yale hansi lawa ya faneleke.
- 16.6. A ku nge vi na swikayivelo kumbe ku aleriwa loku ku nga ta tirhisiwa eka mimpfuno leyi lerisiweke leyi tsongahatiweke.
- 16.7. Handle ka loko swi vekiwile hi Huvo kumbe , ndhurho lowu wu nga vangaka hi leswi swi landzelaka a wu nge hakeriwi hi Xikimi:
- 16.7.1. Ndurho hinkwawo wa vuhandzuri, mirhi, vutshunguri na mintirho ya ku tisasekisa.
- 16.7.2. ku ya ekuwiseni ku ri ku endlela ku hola.
- 16.7.3. Ku xaviwa ka leswi landzelaka handle ka loko swi lerisiwile hi mutirheri wa swa vuhlayisi bya swa rihanyo loyi a nga tsarisiwa hi Khansele ya Vaswikoti va Swa Rihanyo kumbe a ri na nomboro yo tirha hi yona yi nyikiwa hi Huvo ya Vuhlayisi bya Rihanyo leyi nyikaka Mali (Board of Healthcare Funders) kumbe kumbe vuyimeri (agency) byin'wana ni byin'wana kumbe nhlngano lowu wu nga ni mpfumelelo wo nyika tinomboro to tirha hi tona.:

Mirhi leyi yi nga tsarisiwangiki eka Medicines Control Council;

Swo hlamba, swo tola ni swa vutisasekisi;

Mirhi yo tiondzisa hi yona;

Mirhi ya xintu; na

Mirhi leyi yi nga riki ya ntolovelo.

16.7.4. Ndhurho hinkwawo lowu hundzaka mimpfuno leyi tsongahatiweke ya lembe leti mupfuniwa a faneriweke hi swona hi ku landza xinawana, hikwalaho Xikimi xi hakerisa

16.7.5. Swikweleti swo ya vona 'nanga leswi xirho xi nga swi hlayisangiki.

16.7.6. Ndhurho wa vukorhokeri lebyi byi endliweke hi-

Vanhu lava va nga kala va nga tsarisiwi ni nhlango wa vaswikoti (professional body) lowu wu amukelekaka hi ku landza Nawu wa Palamendhe, kumbe

Kumbe nhlango wihi na wihi, ndyangu wa vuongori kumbe nhlango wo fana ni walowo lowu wu nga tsarisiwangiki xinawu handle ka mfumo kumbe xibedlhele xa xfundza.

16.8. Vapfuniwa lava va amukeriwaka exikarhi ka lembe ximali va lulameriwa hi kuma hinkwayo mimpfuno leyi yi faneleke naswona yi nga longoloxiwa eka rixaka ra mpfuno lowu wu faneleke. naswona ri nga hlawuriwa hi xirho, ni mimpfuno ya vugimankulu(maximum) yi ri karhi yi lulamisiwa ku pima ni kuhlayela ku ringana nkarhi ni siku leri vuxirho byi nga sungula hi rona ku ya fika hi ku hela ka lembe ximali.

16.9. Handle kaloko Huvo yi ri na mavonelo man'wana, mimpfuno hi mayelana na mirhi na mirhi leyi yi nyikiwaka hi swiletelo swa mirhi (prescription) yi nyikiwa n'hweti yin'we ntsena hi ku landza xiletelo xexo xa murhi kumbe mbuyeleto wa xona.

17. KU HAKERIWA KA TIAKHAWUNTU

17.1. Ku hakeriwa ka tiakhawuntu kumbe ku rhihiwa ka swikoxo ku ta endliwa ntsena eka hakelo yo hetelela leyi faneleke ku va yi hakeriwa hi tlhelo ra mimpfuno

yaleyo na mali ya vugimankulu ya mimpfuno leyi xirho xi faneriweke hi yona hi ku landza mimpfuno leyi faneleke.

- 17.2. Ntshovo wihi na wihi hambu wu endleriwa munhu a ri yexe kumbe wu endleriwa ntshungu hi ku landza vutirheri bya rihanyo lebyi faneleke byi ta pfuna xirho kuma ntsengo lowu wu hakeriwaka wa vukorhokeri ni ku susa loku faneleke eka mpfuno wa mpimo kumbe akhawunti ya vuhlayiselo ya vun'anga, ku ya hilaha xiyimo xi nga xiswona.
- 17.3. Xikimi, hi ntwanano na muphakeri kumbe ntlawa va vaphakeri va vukorhokeri kumbe ku nga ri hi ntwanano lowu, xi nga hakela mpfuno lowu faneleke xirho hi ku kongoma eka muphakeri loyi a phakeleke vukorhokeri.
- 17.4. Lomu Xikimi xi hakeleke akhawuntu kumbe xiphemu xa akhawuntu kumbe mpfuno lowu xirho xi nga fanelangiki ku wu kuma, hambu hakelo yi endlwile eka xirho kumbe munyiki wa vukorhokeri, ntsengo lowu nga tlula mpimo wu ta tlheriseriwa eka Xikimi, naswona wu nga ha humesiwa eka mali leyi yi kolotiwaka xirho xexo hi Xikimi. Sweswo swi nga endlwa hi swikoxo leswi nga ta landzela.
- 17.5. Ku nga langutisiwi ntsena swilaveko swa Xinawana lexi, Xikimi xi na matimba yo hakela mpfuno wihi kumbe wihi xi wu kongomisa eka xirho lexi faneleke..
- 17.6. Muxaka wa mali yo hakela

Xikoxo xinwana na xinwana lexi amukeriwaka hi Xikimi hi ku landza swinawana leswi eka matiko lama nga swirho swa South African Customs Union (SACU) xi ta harekiwa hi muxaka wa mali leyi tirhisiwaka eka Riphabuliki ya Afrika Dzonga hi mimpimo ya Sizwe.

18. TIHAKELO TA NTWELOVUSIWANA

Huvo yi na wona matimba ya ku endla tihakelo ta vukorhokeri leti ti nga riki kona eka Swinawana leswi, kambe yi tirhisa matimba ya yona hi ku hetiseka hi ku ya hi mimpfuno leyi nyikiwaka, yi nga engetela ntsengo wa hakelo hi ku landzela swinawana swa ex gratia loko yi ti khorisile leswaku loko yi nga endlwa sweswo yi ta tikisela xirho.

19. MAFUMELO YA XIKIMI

- 19.1. Vumbiwa ra Huvo

Timhaka ta Xikimi ti ta fambisiwa hi ku landza swinawana swa Xikimi hilaha swi hlamuseriweke xiswona eka xiyenge 29(1) xa Nawu, leswi swi ta endlwa hi Huvo ya vanhu

lava va lulameke naswona swi va fanerile hilaha swi boxiweke eka xiyenge 57 xa Nawu, lexi xi nga na:

19.1.1. vanhu lava va ringanaka 8 (nhungu) kambe va nga hundzi eka 10 (khume) va ta hlawuriwa naswona va thoriwa hi ndlela leyi landzelaka:

19.1.1.1. vanhu lava va ringanelaka 50% kumbe ku tlula (tiphesente ta makume ntlhanu) va Huvo hi minkarhi hinkwayo va fanela ku swirho swa Xikimi, naswona va ta tlakusiwa va tlhela va hlawuriwa eka nhlengeletano yo angarhela ya lembe ("Vatshembiwa lava nga Hlawuriwa), hi ku landza endlelo leri ri hlamuseriweke eka xinawana xa 19.2.

19.1.1.2. swirho leswi nga sala swa Huvo swi ta thoriwa ("Vatshembiwa vo Thoriwa") hi Vatshembiwa lavantshwa la va ha ku Hlawuriwaka. Vatshembiwa vo Hlawuriwa va ta fanela ku langutisisa timhaka leti landzelaka loko va hlawula Vatshembiwa vo Thoriwa:

19.1.1.2.1. vuswikoti byo hlawuleka byi ta laviwa hi Xikimi hi ku tirhisa switirhisiwa swo sivele tinghozi, ku ri karhi ku langutisisiwa ngopfu vusikoti vya swa nawu, swa vun'anga, swa timali, swa tinkonta na swa ku pakanisa swa timali;

19.1.1.2.2. swa fanela ku va na ndzingananiso hi vuyimeri bya Huvo; naswona

19.1.1.2.3. vuyimeri byo huma eka mintlawe leyikulu ya vathori, laha swi faneleke.

19.1.2. Vatshembiwa vo Thoriwa a va boheki ku va swirho swa Xikimi ku va va nga tirha va ri vatshembiwa;

19.1.3. Endzhaku ka ku amukela ku va Vatshembiwa vo Thoriwa, Vatshembiwa vo Thoriwa va ta nghehela hi ku hetiseka ni le ka malungelo ya nhlawulo, naswona xiyimo xa vona a xi nge hambani ni xa Vatshembiwa vo Hlawuriwa.

19.2. Rule 19.2 Nkarhi wa Ntirho

- 19.2.1. Mutshembiwa wo Hlawuriwa, u ta tirha malembe manharhu ku sukela eka Nhlengeletano yo Angarhela ya Lembe kumbe yo Hlawuleka ya lembe leri ri nga va na nhlawulo, handle ka loko a susiwa eka ntirho wa vutshembiwa hi ku landza Swinawana na/kumbe Nawu.
- 19.2.2. Vatshembiwa vo Thoriwa va ta tirha malembe mambirhi (2) kusukela lembe leri va nga thoriwa hi rona.
- 19.2.3. Vatshembiwa lava va nga heta nkarhi wa vona, va ta kota ku va va nga hlawuriwa nakambe hi ahlengeletano yo angarhela ya lembe kumbe yo Hlawuleka loko va ri Vatshembiwa lava nga Hlawuriwa naswona hi huvo loko va ri Vatshembiwa vo Thoriwa hi ku landza Xinawana xa 19.3.
- 19.2.4. Xirho xa Huvo xa swikota ku tshika ntirho nkarhi un'wana ni un'wana hi ku tsala xitiviso xi ya eka Huvo ku yi tivisa leswaku a xa ha naveli ku va xirho xa Huvo.
- 19.2.5. Nkarhi wo tirha wa vatshembiwa wu hela eka Nhlengeletano yo Angarhela ya Lembe kumbe yo Hlawuleka hambileswi nhlengeletano yaleyo yi nga hatlaka ku khomiwa kumbe yi khomiwa endzhaku ka siku ro hetelela ra lembe ra vunharu kumbe ra vumbirhi ra nkarhi wa ntirho.

Xinawana 19.3 - Ntlakuso ni Nhlawulo wa Vatshembhiwa va Huvo

- 19.3. Huvo yi ta tiyisisa leswaku mafambiselo hi lamanene naswona ya landzeleriwa ku tiyisisa leswaku ntlakuso wa vatshembiwa ni endlelo ra nhlawulo hi lerinene naswona ri tengile, lomu swi faneleke ku ta thoriwa nhlango wo tiyimela ku langutela ni ku fambisa endlelo ra ntlakuso ni nhlawulo. Endlelo ra ntlakuso ni nhlawulo ri ta va hi ndlela leyi landzelaka:
 - 19.3.1. Xikimi xi ta rhumela switiviso, xi kombela leswaku swirho swi tlakusiwa ku nga si hundza tin'hweti ta mune ta ku hela ka nkarhi wa Vatshembiwa vo Hlawuriwa.
 - 19.3.2. Switiviso leswi kombelaka ntlakuso swi ta tivisa swirho leswaku ku na swivandla leswi faneleke ku tatisiwa, endlelo ra ntlakuso kun'we ni fomo ya ntlakuso swi ta pasisiwa hi Huvo.
 - 19.3.3. Ntlakuso wun'wana ni wun'wana wu fanele ku va na CV yo koma ya mulava-kulanghiwa hi xivumbeko lexi xi nga ta nyikiwa eka xitiviso xa ntlakuso.

- 19.3.4. Tifomo ta ntlakuso ta xidzi, leti ti nga ta tatisiwa ti tlhela ti sayiniwa hi swirho swa Xikimi, ti fanele ku fika eka Huvo hi siku leri nga ta va ri vekiwe hi Huvo.
- 19.3.5. Fomo yin'wana ni yin'wana ya ntlakuso yi fanele ku endliwa eka fomo ya xidzi leyi yi humaka eka Xikimi, yi sayiniwile hi mutlakusi, yi seketeriwa hi mulava kulanghiwa naswona mulava kulanghiwa a nga fanelanga ku titlakusa kumbe ku tiseketela hiyexe.
- 19.3.6. Ntlakuso a wu nge amukeriwi hi Xikimi loko wu fika endzhaku ka siku ro pfala, loko fomo yi nga tatisiwangi hikuhetiseka, kumbe loko vasayini lava va 3 (vanharhu) va nga boxiwa laha henhla va nga sayinanga.
- 19.3.7. Xikimi xi ta lulamisa leswaku ku va ni ntirho wo hlela ku endlela leswaku valava kulanghiwa lava tlakusiweke va lulamerile ku tirha va ri vatshembiwa, naswona xi ta lulamisa nxaxamelo wa valava kulanghiwa lava va nga ta va vona va lulameleke ku hlawuriwa.
- 19.3.8. Xikimi xi ta rhumela swirho hinkwaswo nxaxamelo wa valava ku langhiwa lava nga hleriwa naswona va lulamerile ntlakuso hilaha swi pimiweke eka xinawana xa 19.2.3, ku katsa na:
- 19.3.8.1. nkomiso ya CV wa mulava ku langhiwa loyi a nga hleriwa naswona a nga lulama;
- 19.3.8.2. fomo ya nhlawulo (baloto); na
- 19.3.8.3. papila leri kombaka swirho siku leri fomo ya nhlawulo yi faneleke ku fika harona eka Xikimi.
- 19.3.9. Huvo yi nga kota ku thola vatirhisiwa lava lavekaka na ku va nyika matimba ku endla eka munhu un'wana ni un'wana kumbe komiti leswaku yi teka swiboho ni ku endla ntirho lowu fambelanaka ni ntlakuso ni endlelo ra nhlawulo.
- 19.3.10. Tibaloto ta swirho ti ta fika siku ra Nhlengeletano yo Angarhela ya Lembe kumbe yo Hlawuleka ri ga si fika ku ri leswaku rona ri ta vekiwa hi Huvo, ku endlela leswaku tibaloto ti ta kambisisiwa. Swirho leswi swi nga ta va swi ri eka

Nhlingeletano yo Angarhela ya Lembe kumbe yo Hlawuleka swi ta va ni lunghelo ro vhouta eka nhlawulo hi swoxe loko ku ri leswaku swi le ka xiyimo lexinene eka Xikimi.

19.3.11. Xikimi xi ta vona leswaku tivhoutu leti ti nga vuya tihuma eka tibaloto ta swirho ta hlayeriwa, naswona loko nhlangoano wa nhlawulo wo tiyimela wu nga thoriwanga Xikimi xi ta lerisa vatinkonta va xona ku kambisisa mbuyelo wa endlelo ra nhlawulo. Xikimi xi ta boheka ku tivisa swirho hi mbuyelo wa endlelo ra nhlawurlo eka Nhlingeletano yo Angarhela ya Lembe kumbe yo Hlawuleka loko endlelo ra nhlawulo ri kala ri hela, kumbe eka nkarhi wun'wana ni un'wana wu faneleke. Mbuyelo wa nhlawulo wa Vatshembiwa hambu wu nga tivisiwi eka nhlingeletano yo angarhela, wu nga ha tivisiwa eka nkarhi lowu taka lowu lulameke naswona Huvo yi na matimba yo amukela mbuyelo wa nhlawulo lowu nga humelela eka nhlingeletano yo angarhela ni hambu leswi nhlingeletano yaleyo yi nga va ka yi kavanyetiwiwe yi nga hetanga ntirho wa yona.

19.3.12. Valava ku langhiwa lava va kumekanga va ri ni tivhoti ta le henhla, ku sukela ehenhla ku ya ehansi, va ta hlawuriwa ku va vatshembiwa kufikela swivandla hinkwaswo swi tatiwiwe.

19.3.13. Loko swi humelela leswaku nhlayo ya valava ku langhiwa leyi hundzaka eka un'we (1) yi kuma tivhoti to ringana, naswona ku ri hava swivandla swo ringanela valava ku langhiwa hinkwavo eka Huvo, kutani laha mbuyelo wa tinhlawulo wu faneleke ku tivisiwa eka nhlingeletano ya lembe yo angarhela, swirho leswi nga eka nhlingeletano ya lembe yo angarhela swi ta komberiswa ku vhota swi hlawula. Kutani valava ku langhiwa lava va kumaka nhlayo ya le henhla ya tivhoti va ta thoriwa ku va vatshembiwa.

19.4. Mintirho ya Xinkadyana

Huvo yi ta va ni lunghelo ro thola ku tata swivanhla swa xinkadyana leswi nga vaka kona eka Huvo.

19.4.1. Munhu loyi a thoriwaka hi ndlela yeleyo eka xivandla ya xinkadyana u ta va ni lunghelo, vutihlamuleri ni matimba ya mutshembiwa loyi a nga nghena endhaweni ya yena, kambe mutshembiwa yaloye u ta fanele ku tshika ntirho eka nhlingeletano yo sungula yo angarhela ya lembe ya Xikimi, handle ka loko nhlingeletano yo tivisa vuthoriwa bya yena, kwalaho mutshembiwa loyi a nga thoriwa ku nghena eka xivandla xa nkarinyana u tla tivisiwa ku va mutshembiwa

naswona u tla tshama entirhweni hi ndlela yeleyo eka nkarhi ntirho wu nga se helaka wa mutshembiwa loyi a nga n'wi siva.

19.4.2. Loko swo endleka leswaku Huvo yi nga ha ringaneli ku fikela khoramu, swirho leswi nga sala swi ta boheka ku vitana nhlawulo leswaku swi ta thola vatshembiwa lava lavekaka ku nga si hundza masiku ya 60 (makume ntsevu) ku vona leswaku va kota ku ringanela ku va khoramu nakambe. Swirho swa Huvo leswi nga sala, loko swa ha yimerile mbuyelo wa nhlawulo ni ku thola vatshembiwa hilaha swi faneleke, swi ta pfa swi endla ntirho wa Huvo hi matimba lama ya nga helela ni ku endla hinkwaswo leswi swi lavekaka swa Xikimi swa ngeti va helerile.

19.5. Ku kota ku hlawuriwa ka Vatshembiwa

Vanhu lava va landzelaka a va swikoti ku ku hlawuriwa va ya tirhela Huvo:

19.5.1. munhu loyi a nga ehansi ka malembe ya 21;

19.5.2. muthoriwa, mulawuri, murhangeri kumbe mukontiraka wa mulawuri wa Xikimi, kumbe khamphani leyi lawulaka, rhavi, ntirho wo hlanageriwa kumbe n'wamabindzikulonhi wa mulawuri;

19.5.3. muyimeri

19.5.4. murhangerinkulu wa Xikimi;

19.5.5. mukamberi wa tinkonta wa Xikimi

19.5.6. mutsundzuxi, mularikuloni, kumbe munhu wihi na wihi ku nga langutisiwi xiyimo, loyi a phakelaka switsundzuxo, vukorhokeri kumbe mbhumabumelo wa xivumbeko xihhi kumbe xihhi eka swikimi swa vun'anga (tanihi leswi hlamuseriwaka eka Nawu wa Swikimi swa Vun'anga kumbe Swinawana) ku nga ri Nkwama wa swa Vun'anga wa wa Sizwe;

19.5.7. muthoriwa, mulawuri, murhangeri, mutsundzuxi kumbe mukontiraka wa mulawuri wa Xikimi, kumbe munhu wihi na wihi loyi a tirhisanaka na mumaki, muphakeri na/kumbe muholosele wa mirhi ya swiletelo kumbe leyi ngo ti xaviseriwa, mirhi yo pfunetaka, switirhisiwa swa vun'anga na switirhisiwa leswi helaka swa vun'anga;

19.5.8. muthoriwa, mulawuri, murhangeri, mutsundzuxi kumbe mukontiraka wa xibhedlhele;

- 19.5.9. munhu loyi a nga mutshembiwa eka xikimi xin'wana kumbe swikimi swin'wana swa vun'anga;
- 19.5.10. munhu loyi a nga tshikisiwa ku va molawuri wa khamphani kumbe ku tirha tanihi mutshembiwa hi ku landza Nawu wa Tikhamphani, 2008 kumbe nawu wun'wana;
- 19.5.11. mutshembiwa loyi a hlawuriweke loyi a nga riki xirho xa Nkwama wa swa Vun'anga swa Sizwe.

19.6. Ku tshika ku tirha:

Xirho xa Huvo xi ta tshika ku tirha ehofisi loko xirho:

- 19.6.1. xi lahlekeriwa hi mianakanyo kumbe xi lerisiwe ku pfaleriwa exhibedlhele xa mavabyi ya nhloko hi ku landza Nawu wa swa Mavabyi ya Nhloko 18 wa 1973, kumbe a kumiwe hi Huvo leyi faneleke leswaku a nga koti ku fambisa swilo swa yena;
- 19.6.2. ku boxiwile leswa u helele hi mali kumbe u tshikete rifuwo ra yena ku va ri va ra lava a va kolotaka;
- 19.6.3. xi ri khotsweni, laha Riphabuliki kumbe kun'wana, hikwalaho ka vuyivi, vuxisi, vuxisi hi ku tsala kumbe ku vulavula hi tsalwa leri nga na vuxisi kumbe ku hlambanya hi ku hamba;
- 19.6.4. xi susiwa ho huvo ya milawu ehofisini yihi kumbe yihi leyi lavaka ku tshembeka hikwalaho ka mahanyelo yo biha;
- 19.6.5. xi tshikisiwa hi ku landza nawu wihi kumbe wehi ku ya emahlweni hi ntirho wa xona wa swa vutivi.
- 19.6.6. xa pfumaleka eka tinhlengoletano tinharhu leti landzelanaka ta Huvo handle ka mpfumelelo wa Mutshami wa xitulu; kumbe
- 19.6.7. xi susiwa ehofisi hi Khansele hi ku landza Xiyenge xa 46 xa Nawu.
- 19.6.8. xi tirha hi ndlela leyi vekaka ekhombiyeni swilaveko swa vapfuniwa va xikimi xa vun'anga a nga susiwa hi Huvo:
- 19.6.8.1. loko xiboho xi nga se tekiwa xa ku susa xirho eka Huvo, Huvo yi ta nyika xirho vuxokoxoko hinkwabyo bya vumbhoni lebyi Huvo yi nga na byona hi mayelana ni matikhomele lama vilerisaka, na ku nyika xirho xexo nkarhi lowu nga riki ehansi ka masiku ya 30 ku va a hlamula eka swipumbo sweswo;

- 19.6.8.2. mbhoho wa ku susa xirho xexo wu tekiwa hi vuningyi bya swirho swa Huvo lebyi nga riki ehansi ka vunharhu byimbirhi (two thirds);
- 19.6.8.3. xirho xi ta kota ku tirhisa matirhelo ya nkanetano kumbe ya swivilelo ya xikimi na matirhelo ya swirilo hilaha swi vekiwewe hakona eka Nawu.

19.7. Ku hlawuriwa ka lava tirhaka hofisini

- 19.7.1. Huvo, eka nhlengeletano ya yona yo sungula ya Huvo ya Vatshembiwa leyi landzelaka AGM, kumbe endzhaku ka nhlengeletano yo angarhela yo hlawuleka, yi ta hlawula mutshami wa xitulu na museketeri wa yena wa Huvo eka Vatshembiwa lava hlawuriweke
- 19.7.2. Huvo yi ta vitana mintlakuso hi mayelana xitulu xa mutshami wa xitulu wa Huvo, kutani vatshembiwa lava nga na tivhoti leti tlulaka ta van'wana va ta va va hlawuriwile ku va Mutshami wa xitulu na museketeri wa yena, hi ku landzelelana.
- 19.7.3. Nhlawulo wu ta endliwa hi fomo ya nhlawulo kutani vuyelo byi ta tiviwa na ku tivisiwa eka Huvo na Murhangerinkulu hi xihatla loko byi tiviwa.
- 19.7.4. Loko mutshami wa xitulu wo tshika kumbe a nga ha vi xirho xa Huvo kumbe a susiwa ehofisini hi Huvo kumbe a tshikisiwa hikwalaho ka swin'wana, Huvo yi ta hlawula eka Vatshembiwa lava saleke, mutshami wa xitulu un'wana ku pfala xavandla lexi pfulekeke eka nkarhi lowu a wa ga sakeke munhu loyi a nga tshika/tshikisiwa.
- 19.7.5. Loko mutshami wa xitulu na museketeri wa yena va nga ri kona eka nhlengeletano Huvo yi ta hlawula mukhomeri wa mutshami wa xitulu exikarhi ka Vatshembiwa.

19.8. Tinhlegetano ta Huvo

- 19.8.1. Huvo yi fanele ku hlangana kan'we kumbe ku tlula eka tin'hweti timbirhi (2) kumbe hi ndlela jin'wana leyi yi nga ta kuma swi fanerile;
- 19.8.2. Xitiviso xa masiku ya nkombo (7) lama heleleke ya ku vitaniwa ka nhlengeletano ya Huvo, handle ka loko ku twananiwile eka Huvo, xi ta nyikiwa xirho xin'wana na

xin'wana xa Huvo, kutani xitiviso xexo, hilaha swi kotekaka hakona, xi ta tamela nongonoko wa timhaka leti nga ta kaneriwa eka nhlengeletano. Ku va munhu a nga kumangi xitiviso xihhi kumbe xihhi a swi vuli leswaku mafambiselo ya nhlengeletano yihhi kumbe yihhi ya Huvo a hi wona.

19.9. Nhlengeletano ya Huvo yo Hlawuleka

19.9.1. Mutshami wa xitulu wa swikota ku vitana nhlengeletano yo hlawuleka loko swi fanerile kumbe ku va ni xilaveko. Swirho swa Huvo leswi ringanaka swirho swinharhu swa Huvo swi nga kombela mutshami wa xitulu leswaku a vitana nhlengeletano yo hlawuleka ya Huvo, ntsena loko timhaka leti nga ta kaneriwa eka nhlengeletano ti vuriwile hi kutwala eka xikombelo, kutani Mutshami wa xitulu u ta fanela ku vitana nhlengeletano yeleyo yo hlawuleka.

19.9.2. Huvo, loko ku ri ni swirho leswi enetaka leswi endlaka khomaru, yi nga kanela no hetisa timhaka hi foni kumbe ndlela yin'wana yo tirhisa tikhomputha, naswona yi nga teka mimbhoho hi ndlela yaleyo.

19.9.3. Loko mutshami wa xitulu a kuma xikombelo, ku nga si hundza masiku ya nkombo, u ta vitana nhlengeletano yo hlawuleka ya Huvo ku kanela timhaka letinga eka xikombelo leti nga ta va eka xitiviso xa nhlengeletano tanihi leswi vuriweke eka Xinawana xa 19.9.1.

19.10. Mutshami wa xitulu eka tinhlengeletano

Mutshami wa xitulu u ta fambisa timhaka eka nhlengeletano yin'wana na yin'wana ya Huvo. Loko mutshami wa xitulu a nga ri kona eka nhlengeletano ya Huvo, museketeri wa yena u ta fambisa timhaka eka nhlengeletano.

19.11. Khoramu eka tinhlengeletano

Diphesente ta makume ntlhanu (50) na yin'we ta swirho hinkwaswo swa Huvo ti ta ringanela khoramu eka nhlengeletano ya Huvo, ku nga langutiwi leswaku swirho swi kona hisoxe kumbe hi mikhuva yin'wana, yo fana na foni. Ntirho wu ta fambisiwa ntsena loko khoramu leyi lavekaka yi ri kona ekusunguleni na hi nkarhi hinkwawo wa nhlengeletano.

19.12. Ku endla Nhlawulo eka tinhlengeletano ta Huvo

Timhaka leti kaneriwaka hi Huvo ti ta tsemiwa hi vhoti ya vunyingi, kambe loko tivhoti ti ringana, mutshami wa xitulu a nge vi na vhoti yo avanyisa ehenhla ka vhoti ya yena ya ntolovelovelo.

19.13. Mbhoho wa xirhendzewutana

19.13.1. Xibhoho lexi tsariweke xi sayeniwe hi swirho swa Huvo leswi endleke khoramu, xi ta va lexifaneleke na lexitirhaka wonge xi endliwile eka nhlengeletano ya Huvo leyi a yi vitaniwile yi tlhela yi khomiwa: Yin'we ya minsayeno yi ta va ya mutshami wa xitulu.

19.13.2. Xiboho xihhi kumbe xihhi xotano xi nga va na switsalwana swohlaya swa xivumbeko swo fana, xin'wana na xin'wana xi sayiniwile hi musayini a ri un'we kumbe vo hlaya tanihi leswi hlamuseriweke eka Xinawana.

19.14. Rhekhodo ya makanelwa eka tinhlengeletano

Huvo yi ta endla leswaku mafambiselo ya tinhlengeletano hinkwato ta lembe, leto hlawuleka to angarhela ni ta Huvo ti va na makanelwa lamanene naswona timinete ta tinhlengeletano teto ti ta tisiwa tisiwa eka nhlengeletano leyi landzelaka endzhaku ka sweswo.

19.15. Vumbhoni bya makanelwa

Kanelwa rin'wana na rin'wana leri sayiniweke hi mutshami wa xitulu leri nga xiphemu xa makanelwa lama vuriweke kumbe lama sayiniweke hi mutshami wa xitulu wa nhlengeletano leyi nga landzela ya makanelwa walawo ri ta va vumbhoni lebyi nga erivaleni bya timhaka letinga endzeni.

19.16. Ku hakeriwa ka swirho swa Huvo

Switho swa Huvo swi faneriwa hi hakelo, nyiko ya nkhenso, ku riheriwa ku dhureriwa kumbe hakelo yin'wana na yn'wana leyi khumbaka vukorhokeri lebyi nyikiweke eka xiyimo xa vona xa ku va swirhoswa Huvo hi ku landza pholisi leyi amukeriweke hi huvo hi ku famba ka nkarhi ni hi ku landza ku pfumela ka swirho eka Nhlengeletano ya Lembe yo angarhela, hikwalaho ka ku va kona eka tinhlengeletano ta Huvo, na tikomiti ta Huvo. Mindhurho yihi kumbe yihi leyi nga va kona ya swirho swa Huvo, loko Huvo yi lerisa, yi ta fanela ku hakerisa hi ku landza pholisi tanihi leswi lerisiweke hi Huvo hi ku famba ka nkarhi.

19.17. Minhlanganiso

Loko Xikimi xo hlanganisiwa ni xikimi xin'wana xa vun'anga, naswona kuhlanganisiwa koloko ku endla leswaku switulu eka Huvo swi kumeka ku va swi tirhiseriwa vatshembiwa lava humaka eka xikimi xa vun'anga lexi hlanganisiwaka, vatshembiwa va nhlayo yo ringana va ta fanela ku wisa entirhweni ku endlela leswaku nhlayo ya vatshembiwa lava salaka yi va leyi ku twananiweke hi yona, ku ri karhi ku langutisiwa xitsalwana lexi simekaka hilaha ku nga twananiwa hakona exikarhi ka swikimi leswi hlanganaka. Huvo, hi ku tirhisa baloti ya xihundla, yi ta vhoti ku hlawula vatshembiwa lava va nga ta fanela ku wisa, kutani vatshembiwa lava kumaka tivhoti ta le henhla (ku sukela ehenhla ku ya ehansi) va ta tekiwa va ri vona lava wisaka kusukela hi siku ra ku hlanganisiwa.

19.18. Ku rhambiwa ku va eka Huvo

Huvo yi nga rhamba vanhu vo fika eka nharhu lava nga na vutivi lava swi nga bohiki ku va va va va ri swirho swa Xikimi ku va va pfuneta eka makanelwa ya vona. Xirho lexi rhambiweke xi ta tshika ku va xirho xa Huvo loko Huvo yo teka xiboho xexo nkarhi wihi kumbe wihi. Xirho lexi rhambiweke xi nga ngenela makanelwa ya Huvo kambe a xi nga vhoti.

20. MINTIRHO YA HUVO

- 20.1. Huvo yi ni vutihlamuleri bya mafambiselo lamanene ni lama twisisekaka ya Xikimi, hi ku landza swinawana leswi.
- 20.2. Huvo yi fanela ku tirha hi vukhetha, ku chivirika, vuswikoti ni ku tshembheka.
- 20.3. Swirho swa Huvo swi fanele ku sivela ku tiendlela leswi lavaka hi vona, naswona va fanele va paluxa swilaveko leswi va nga tshikaka va ve na tona eka mhaka yihi kumbe yihi leyi tisiwaka emahlweni ka Huvo.
- 20.4. Huvo yi fanele ku tirhisa misinya ya matirhele leyi twisisekaka na ku tiyisa kutiya ka Xikimi eka swa timali.
- 20.5. Huvo yi fanele ku hlawula murhangerinkulu loyi a faneleke ku va eka xitshamo naswona yi nga hlawula variti vini kumbe vini lava hi ku vona ka yona va lavekaka ku pfuna eka mafambiselo lamanene ya ntirho wa Xikimi, kutani yi ta

teka kumisisa maendlelo ni swiyimo swa ntirho ya murhangerinkulu na wa munhu wihi kumbe wihi loyi a thoriweke hi Xikimi.

- 20.6. Mutshami wa xitulu u fanela ku fambisa tinhlengeletano ta Huvo naswona a vona leswaku swirho swi tikhoma hi ndlela leyi yi faneleke eka tinhlengeletano.
- 20.7. Huvo yi fanele ku vona leswaku ku hlayisiwa makanelwa, tiakhawunti, matsalwa, marejistara na tirhekhodo leti nga ta nkoka ku endlela leswaku Xikimi xi tirha hi ndlela ya kahle.
- 20.8. Huvo yi fanele ku tiyisa leswaku tindlela letinene ta ndzawulo ti tirhisiwa hi Xikimi ni hi vito ra xona.
- 20.9. Huvo yi fanele ko tiyisa leswaku mahungu lamanene ni lama faneleke ya hundziseriwa eka swirho hi tlhelo ra timfanelo, mimpfuno, tihakelo ni mintirho ya vona hi ku landza Swinawana:
- 20.10. Huvo yi fanele ku teka magoza lama faneleke ku tiyisa leswaku tihakelo ti hakeriwa hi nkarhi eka Xikimi hi ku landza Nawu na Swinawana;
- 20.11. Huvo yi fanele xava na ku hlayisa xiyimo lexi faneleke xa ndzindzakhombo ya ku kala nandzu eka switivi na ndzindzakhombo lowu ya ku tiisa vutshembeki.
- 20.12. Huvo yi nga tikumela ntsundzuxo wa switivi eka timhaka ta nawu, ta vunkonta ni mabhindzu tani hi leswi lavekaka, kumbe eka timhaka tin'wana leti swirho swa Huvo swi kalaka vutivi na vuswikoti lebyi ringaneke eka swona.
- 20.13. Huvo yi fanele ku tiyisa leswaku Swinawana na mintirho ya vulawuri bya Xikimi swi landzela swilaveko swa Nawu na milawu hinkwayo yin'wana.
- 20.14. Huvo yi fanele ku teka magoza lama faneleke ku sirhelela swihundla swa tirhekhodo ta swa vun'anga swa xiyimo xa rihanyo xa vapfuniwa hinkwavo.
- 20.15. Huvo yi fanele ku pfumelela tihakelo hinkwato leti endliwaka hi Xikimi.

- 20.16. Huvo yi fanele ku vona leswaku nhundzu ya Xikimi yi hlayisiwa laha ku hlayisekeke, eka yindlu leyo tiya leyi hlayisekeke eka hofisi leyi tsarisiweke ya Xikimi kumbe eka nhlango wa timali wihi kumbe wihi lowu pfumeleriweke hi Huvo, kutani nhundzu leyi yi ta katsa tibondo ta swikweleti, mapapipa ya vun'wini bya nhundzu kumbe sekhuriti yin'wana leyi nga ya Xikimi kumbe leyi hlayisiwaka hi Xikimi, handle ka loko yi ri ekuhlayisiweni ka xinkadyana eka munhu un'wana swi ri leswi pfunaka Xikimi.
- 20.17. Huvo yi fanele ku endla leswi tikombaka swi fanerile eka yona, na loko yi langutisa leswi nga ntoloveloxikan'we na swiletelo leswi tlakusiweke leswi khumbaka ku hlayisiwa ka switsalwana, ku endlela leswaku tibuku, tirekhodo, switsalwana na swin'wana swa Xikimi swi ta hlayiseka.
- 20.18. Huvo yi fanele ku paluxa lembe na lembe hi matsalwa eka Mutsarisi, hakelo yihi kumbe yihi kumbe leyi endliweke eka vona eka lembe rero hi Xikimi hi ku landza leswi lerisiweke.

21. MATIMBA YA HUVO

Huvo yi na matimba:-

- 21.1. ya endla leswaku mothoriwa wihi na wihi a nga ha kume vukorhokeri bya Xikimi;
- 21.2. ku teka magoza lama lavekaka na ku saylwa na ku lulamisa matsalwa hinkwawo lama lavekaka ku tiyisa na ku hlayisa ku hetiseka ka timfanelo ta Xikimi ehansi ka vuthoriwa byebyo;
- 21.3. ku hlawula komiti leyi yi nga na swirho swa Huvo na van'wana lava va nga ni vuswikoti hilaha Huvo yi vonaka swi fanerile hakona;
- 21.4. ku thola mulawuri loyi a nga na mapapila hi maendlelo ni swiyimo hilaha Huvo yi nga leriseke ha kona, ku endlela leswaku ntirho wa Xikimi wu famba hi ndlela leyi faneleke. Maendlelo ni swiyimo swa ku hlawuriya koloko swi fanele ku va swi ri endzeni ka kontiraka leyi nga tsariwa, leyi pfumelelanaka na swilaveko swa Nawu na swiletelo;

- 21.5. ku hlawula, ku ngenela ntwanano na ku riha/ririsa lava va nga ni mapapila ya mpfumelelo hikwalaho ka ntiviso na/kumbe ku amukeriwa ka xirho eka Xikimi na hikwalaho ka vukorhokeri bya muyimeri lebyi bya ha yaka emahlweni lebyi kongomisiweke xirho xexo, ku ri karhi ku langutisiwa swilaveko swa Nawu na Swiletelo, naswona ntsena loko Xikimi xi ngenela ntwanano wa vuyimeri na muyimeri yeleyo loyi a nga na mapapila, kutani Xikimi a xi nga ali ku ngenela kontiraka yaleyo ku nga ri na xivangelo. Hi minkarhi hinkwayo, Xikimi xi ta amukela mfanelo ya xirho ya ku hlawula muyimeri kambe laha van'wana lava nga ni mpfumelelo (vo kota mintlawa ya vathori) va nyikiweke matimba ya ku hlawula muyimeri hi vito ra ntlawa wa swirho, ni laha ku nga na vuthori levyi phikizanaka hi mayelana ni ntlawa wolowo wa swirho, Xikimi, hi ku tirhisa matimba ya xona hikuhetiseka, xi ta kota ku hlawula muyimeri loyi a nga ta amukeriwa ku va muyimeri ku tirhela ntlawa wolowo wa swirho;
- 21.6. ku hlawula, ku ngenela ntwanano na ku ririsa nhlango wihhi kumbe wihhi lowu nga ni mpfumelelo wa mafambiselo ya vuhlayisi bya swa rihanyo hi ndlela leyi lerisiweke;
- 21.7. ku xava nhundzu leyi susekaka (hileswaku fanicara na/kumbe tigolonyi) ni leyi nga susekiki (hileswaku misava na/kumbe miako) ku va yi ta tirhisiwa hi Xikimi;
- 21.8. ku qachisa kumbe ku hirha nhundzu leyi susekaka ni leyi nga susekiki;
- 21.9. ku xavisa nhundzu leyi susekaka ni leyi nga susekiki ya Xikimi hi ku landza matirhelo lamanene ya mabhindzu na misinya leyinene ya risima/nkoka;
- 21.10. hi mayelana na timali tihi na tihi leti nga lavekiki hi nkarhi wolowo, ku fikelela tihakelo ta nkarhi wolowo leti faneleke ku hakeriwa hi Xikimi hi ku landza swiletelo swa Nawu, na hi mukhuva lowu lerisiweke hi Huvo, ku tswarisa kumbe ku tirha hi ndlela yin'wana hi timali teto na ku tswarisa leswaku yi ta va ni ndzalo;
- 21.11. loko yi rhangwe yi kuma mpfumelelo wa Khansele, Huvo yi nga lombela Xikimi mali eka banka ya Xikimi hi ku tirhisa sekhuriti wa rifuwo ra Xikimi ku pfuna eka nkarhi lowu kulavekaka mali ku perisa Xikimi eka nkayivelo wa shinkarhana lowu xi nga eka wona;
- 21.12. hi ku landza swiletelo swa nawu wihhi kumbe wini, ku endla leswaku Xikimi, hi xoxe kumbe hi ku tirhisana na munhu wihhi kumbe wihhi, xi simeka kumbe xi fambisa khemisi (pharmacy), xibhedlhele, tliliniki, ndhawu yo velekisa, ndhawu ya vuongori, ndhawu ya lava tsekatsekaka emirini, ndhawu ya vadyuhari yihhi kumbe yihhi kumber nhlango lowu fanaka na swona, leswaku swirho swa Xikimi swi ta kuma kupfuneka.
- 21.13. ku humesa nyiko leyi yako eka xibhedlhele, tliliniki, ndhawu ya vuongori, ndhawu yo velekisa, ndhawu ya lava tsekatsekaka emirini kumbe ndhawu ya vadyuhari laha ku nga ta pfuneka hinkwavo kumbe un'wana na un'wana wa vapfuniwa;

- 21.14. ku nyika swirho swikweleti leswi vuyiseriwaka kumbe ku nyika tihakelo hikwalaho ka tintswalo hi vito ra swirho ku endlela leswaku ku ta pfuniwa swirho leswotano ku va swi hakela swiboho swa vona hi mayelana ni mhaka yihi na yihi leyi paluxiweke eka Xinawana xa 5;
- 21.15. ku ngenisa voko eka nkwama wihi kumbe wihi lowu fambisiwaka leswaku ku ta pfuniwa vathoriwa va Xikimi;
- 21.16. hi ku landza swileriso sweswo swa nawu, ku tlhela yi xava timfanelo ta ndzindza khombo hi ku landza mimpfuno leyi paluxiweke eka Swinawana leswi;
- 21.17. ku nyika mpfumelelo eka murhangerinkulu na/kumbe swirho swa Huvo, kumbe munhu wihi kumbe wihi un'wana loyi yi vonaka a fanerile hi ku famba ka nkarhi, kutani hi maendlelo ni swiyimo sweswo leswi Huvo yi swi lerisaka, kuva yi sayina kontiraka yihi kumbe yihi kumbe tsalwa rin'wana leri bhohaka kumbe leri khumbaka Xikimi kumbe tsalwa rihi kumbe rihi leri nyikaka mpfumelelo leswaku ku endliwa ntirho wihi na wihi hi vito ra Xikimi.
- 21.18. ku ngenisa voko eka nhlngano wihi kumbe wihi lowu simekiweke ku yisa emahlweni, ku kucetela na nhlngano wa swikimi swa vun'anga; na
- 21.19. Hi ku angarhela, ku endla xin'wana ni xin'wana lexi yi vonaka xi laveka kumbe xi nga kota ku pfuna Xikimi kuva xi endla ntirho wa xona hi ku landza swileriso swa Nawu na Swinawana leswi;

22. NTIRHO WA MURHANGERINKULU NA VATIRHI

- 22.1. Vatirhi va Xikimi va fanele ku tiyisa leswaku timhaka hinkwato leti khumbaka swirho ti tshama tiri xihundla.
- 22.2. Murhangerinkulu hi yena murhangeri wa vufambisi bya Xikimi kutani u ta tiyisa leswaku:
- 22.2.1. eka minkarhi hinkwayo a tirha a langute leswi nga swinene eka swirho swa Xikimi;
- 22.2.2. swiboho na swileriso swa Huvo swi fambisiwa handle ka ku swi hlwerisa;
- 22.2.3. laha swi lavekaka, ku va na mbhurisano/ntsalelano lowunene ni lowu faneleke exikarhi ka Xikimi na lava va khumbiwaka hi swiboho na swileriso swa Huvo;
- 22.2.4. a hlayisa ku vona leswaku Huvo yi tshama yi ri karhi yi tiva timhaka hilaha swi eneteke/ringaneke, naswona hi nkarhi lowu faneleke, hi tlhelo ra timhaka ta Xikimi hi tlhelo ra mhaka yihi kumbe yihi leyi khumbaka ntirho wa Huvo tanihi leswi vuriweke eka xiyenge xa 57(4) xa Nawu;

- 22.2.5. a hlayisa ku vona leswaku Huvo yi tshama yi ri karhi yi tiva timhaka hilaha swi eneteke/ringaneke, naswona hi nkarhi lowu faneleke, hi tlhelo ra timhaka ta Xikimi ku endlela leswaku Huvo yi ta kota ku landzela swilaveko swa xiyenge xa 57(6) xa Nawu;
- 22.2.6. a nga teki swibhoho swihi na swihi leswi khumbaka timhaka ta Xikimi a nga rhangangi a kuma mpfumelelo wa huvo na leswaku hi minkarhi hinkwayo a amukela matimba ya Huvo na vulawuri bya yona bya Xikimi;
- 22.3. Handle ka loko Huvo ya Vatshembiwa yi hlawula Mulawuri ku va a fambisa/rhangela na ku fambisa/lawula ntirho wa Xikimi hi ku landza Nawu, Swiletelo na Swinawana swa Xikimi, murhangerinkulu u ta va murhangeri loyi a hlamulaka eka timhaka ta Xikimi, naswona u nyikiwe ntirho wo hlengelela ni ku tihlamulela eka mali leyi ngheneke ni leyi tirhisiweke, laha mpfumelelo wu nyikiweke hi Xikimi na hi vito ra xona.
- 22.4. Murhangerinkulu u ta tiyisa leswaku mintirho ya yena hinkwayo loyi faneleke/lavekaka ya endliwa ku va ntirho wa Xikimi wu ta ya emahlweni. U ta va kona eka tinhlengeletano hinkwato ta Huvo, kun'we ni ta tikomiti tin'wana leti hlawuriweke himfanelo laha ku va kona ka yena ku nga lavekaka, na ku tiyisa leswaku kurhekoda lokufaneleke ka mafambiselo ya tinhlengeletano hinkwato.
- 22.5. Murhangerinkulu u ta va ni vutihlamuleri eka vulanguteri bya vatiri lava thoriweke hi Xikimi handle ka loko Huvo yi bohe swin'wana.
- 22.6. Handle ka loko Huvo ya Vatshembiwa yi hlawula Mulawuri ku va a fambisa/rhangela na ku fambisa/lawula ntirho hi vito ra Xikimi hi ku landza Nawu, Swiletelo na Swinawana swa Xikimi, murhangerinkulu u ta hlayisa tirhekhodo leti hetisekeke ni leti lulameke ta timali hinkwato leti amukeriweke ni leti tirhisiweke hi Xikimi, ta rifuwo hinkwaro, ta swikweleti hinkwaswo nxavelano wa timali ta Xikimi.
- 22.7. Handle ka loko Huvo ya Vatshembiwa yi hlawula Mulawuri ku va a fambisa/rhangela na ku fambisa/lawula ntirho hi vito ra Xikimi hi ku landza Nawu, Swiletelo na Swinawana swa Xikimi, murhangerinkulu u ta lulamisa Xikombisa-tinkonta xa timali ta lembe na lembe na ku tiyisa leswaku swilaveko swa Nawu hinkwaswo leswi khumbekaka swa landzeleriwa.
- 22.8. Vanhu lava landzelaka a va swikoti ku va murhangerinkulu:
- 22.8.1. Muthoriwa, mulawuri, murhangeri, mutsundzuxi kumbe mukontiraka wa mulawuri wa Xikimi kumbe wa khamphani leyi fumana, rhavi, ntirho wo hlanganelwa kumbe van'wamabindzu kulonhi ya mulawuri yaoye
- 22.8.2. Muyimeri

- 22.9. Swiletelo swa Xinawana xa 21.19 swi ta tirhisiwa mutatis mutandis (hilaha swi faneleke) eka murhangerinkulu.

23. NTIYISISO WA KU BASISA VITO & KU TSHEMBEKA

- 23.1. Huvo na murhangeri wihi na wihi wa Xikimi u basisiwa vito hi Xikimi hi tlhela ra mafambiselo hinkwawo, mindhurho na matirhiselo ya mali lama nga va kona hikwalaho ka xikoxo xihi kumbe xihi lexi kongomeke kumbe yi endlliweke hi Xikimi, yi nga vanghi hi futa kumbe ku kala ku tshembeka, hambu ku ri vuxisi.
- 23.2. Huvo e fanele ku tiyisa leswaku Xikimi xi ni ndzindza-khombo leyi ringaneke hi tlhelo ra ku lahlekeriwa loku vangaka hi ku kala ku tshembeka kumbe vuxisi bya va un'wana ni un'wana wa varhengeri (ku katsa na swirho swa Huvo) loko a amukerile kumbe a ncince mali kumbe tiSEKHURITI leti nga ta Xikimi.

24. LEMBE-XIMALI RA XIKIMI

Lembeximali ra Xikimi ri sungula hi siku ra 1 ra Nsunguti kutani ri hela hi siku ra 31 ra

N'wendzambahala eka lembe rero.

25. AKHAWUNTI YA BANKI

Xikimi xi fanele xi simeka na ku hlayisa akhawunti ya banki leyi xi yi lawulaka eka banki ya ntolovelo / ya mabhindzua ntolovelo leyi nga tsarisiwa. Mali hinkwayo leyi amukeriwaka yi fanele yi vekiwa hikukongoma eka akhawunti yaleyo ya banki. Tihakelo hinkwato ti fanele ku endlwiwa hi ku t rhurhisa hi khompyutara, ncincisano ya theipi kumbe hi cheke leyi sayiniweke hi vanhu vambirhi kumbe ku tlula - laha un'wana wa vona a nga Murhangerinkulu - leti pfumeleriweke hi Huvo.

26. MUKAMBA TINKONTA NA KOMITI YA TINKONTA

- 26.1. Mukamba tinkonta (loyi a faneleke ku amukeriwa hi Mutsarisi hi ku landza xiyenge xa 36 xa Nawu) u fanele ku hlawuriwa hi ku fikelela xiboho eka nhlengeletano yo angarhela ya lembe na lembe, ku tirha ku sukela ka ku hela ka nhlengeletano yaleyo ku fikela ekuhelehi ka nhlengeletano yo angarhela ya lembe leyi landzelaka.

- 26.2. Vanhu lava landzelaka a va swikoti ku va mukamba tinkota wa Xikimi –
- 26.2.1. xirho xa Huvo;
- 26.2.2. muthoriwa, murhangeri kumbe mukontiraka wa Xikimi;
- 26.2.3. muthoriwa, mulawuri, murhangeri kumbe mukontiraka wa mulawuri wa Xikimi, kumbe khamphani leyi lawulaka, rhavi, ntirho wo hlanganeriwa kumbe n'wamabindzu kulonhi wa mulawuri;
- 26.2.4. munhu loyi a nga tirhiki etikweni a ri mukamba tinkonta;
- 26.2.5. munhu loyi a nga tshikisiwa ku tirha a ri mukambi wa tinkonta hi ku landza Nawu wa Tikhamphani, 2008.
- 26.3. Eka nkarhi wihi na wihi loko mukambi wa tinkonta a tshika ntirho nkarhi lowu a nga vekelele wona wu nga se hela, Huvo yi fanerile, ku nga se hela masiku ya 30, ku hlawula un'wana mukambi wa tinkota ku siva ndhawu yaleyo eka nkarhi lowu wa ha saleke.
- 26.4. Loko swirho swa Xikimi eka nhlengeletano yo angarhela swi tsandzeka ho hlawula mukambi wa tinkonta, loyi a faneleke ku va a hlawuriwa hi ku landza xinawana lexi, Huvo e fanele ku va yi n'wi hlawula ku nga se hela masiku ya 30, kutani loko yo tsandzeka ku endla tano, Mutsarisi u na matimba wa ku va a endla tano eka nkarhi un'wana ni un'wana.
- 26.5. Mukambi wa tinkonta wa xikimi u na matimba ya ku fikelela tibuku, tirhekhodo, tiakhawunti, matsalwa ni swin'wana swa Xikimi eka minkarhi hinkwayo naswona u ni matimba ya ku lava eka Huvo na varhangeri va Xikimi mahungu na tinhlamuselo leti a vonaka ti laveka kuva ti ta n'wi pfuna ku fambisa ntirho wa yena.
- 26.6. Mukambi wa tinkonta u fanele a vika eka swirho swa Xikimi hi tiakhawunti leti a tikambeleke ni hi swiviko swa timali leswi nyikiweke Xikimi eka nhlengeletano yo angarhela.
- 26.7. Huvo yi fanele ku hlawula komiti ya tinkonta hi ndlela leyi lerisiweke.

27. TINHLENGETANO TO ANGARHELA

27.1. Nhlengeletano ya lembe yo angarhela

- 27.1.1. Nhlengeletano ya lembe yo angarhela ya swirho e fanele ku khomiwa ko nga se hundza siku ra 31 Mhawuri lembe na lembe, kambe ematshan'weni ya nhlengeletano ya lembe yo angarhela ya lembe ra ntolovelo ra 2015, nhlengeletano yo angarhela ya lembe yi ta khomiwa ku nga se hela siku ra 31 Nhlangua 2016.
- 27.1.2. Xitiviso lexi vitanaka AGM, lexi tameleke nongonoko, tinhlokomhaka ta Swiviko swa Timali swa Lembe (AFS), xiviko sa Vakambi va Tinkonta na Xiviko xa Lembe, swi fanele ku nyikiwa xwirho hinkwaswo ka ha sele masiku ya 30 lama rhangalaka siku ra nhlengeletano. AFS leti hetisekeke ti ta kumeka kuva ti humesiwa eka webisayiti ya Xikimi. Xikimi xi ta va ni matimba ya ku rhendzelekisa mixaka leyi komisiweke ya matsalwa lama ha ku vuriwaka, hi ku landza ntolovelo wa nkarhi wolowo wa swa mintirho, na ku landza swileriso leswi Khansele kumbe Mutsarisi a nga taka na swona hi ku famba ka nkarhi, na ku landza nawu kumbe ntolovelo wihi na wihi lowu nga fanelaka. Ku va xirho xi nga kumangi xitiviso xelexo a swi vuli leswaku mafambiselo eka nhlengeletano yeyo a hi wona, kambe mafambiselo lama nga landzeleriwa hi Huvo ya xitiviso ya fanele ya ri lama twisisekaka.
- 27.1.3. Khomaru yi ta endla hi swirho swa Xikimi swa nhlayo leyi yi nga riki ehansi ka 42. Loko khoramiu yi nga fikeleki andzaku ka loko ku hundze timinete ta 30 ku sukela eka nkarhi lowu vekerikeke ku sungula nhlengeletano, nhlengeletano yi fanele yi vuyiseriwa endzhaku hi masiku ya 7 ya ntolovelo ku sukela hi siku ra nhlengeletano eka ndhawu yona yaleyo, kutani swirho leswi nga kona eka nkarhi wolowo swi ta ringana khoramu: Kambe loko ku ri leswaku siku lerintshwa ra nhlengeletano i ra ku wisa etikweni nhlengeletano yi ta khomiwa hi siku ro sungula leri nga ra ntirho andzhaku ka siku ro wisa ra tiko.
- 27.1.4. Swiviko swa timali swa lembe leswi vuriweke eka tinhlokomhaka na swiviko eka Swinawana swa 27.1.2 na Xinawana xa 26.6 swi fanele ku vikiwa eka nhlengeletano.
- 27.1.5. Siku ra AGM ri ta nyikiwa swirho ka nkarhi wa tin'hweti tinharhu (3) (masiku ya 90) ku nga se fika siku ra nhlengeletano. Swa ha ri tano, xikimi xi ta vitana makungu lama nga ta kaneriwa eka AGM. Switiviso ni makungu ya fanele ku fika eka Murhangerinkulu tin'hweti ta 2 (masiku ya 60) leti rhangalaka siku ra nhlengeletano yo angarhela ya lembe. Munhu wihi kumbe wihi loyi a nga ni matimba ku endla tano a nga ngenhisa makungu tani hi leswi ku kombiweke hakona laha, kutani loko a endla sweswo, u tla nyika Xikimi tsalwa ra mahungu leri kombaka mianakanyo ya yena ya makungu na ku komba swikongomelo leswi makungu ya yena ya lavaka ku swi fikelela, kun'we na tsalwa ra makungu leri kunguhatiwaka. Yi ta anakanya hi makungu walawo ya amukeriweke kutani, hi matimba ya yona lama hetisekeke, endzhaku ka kuva yi kume switsundzuxo hilaha swi kumbaka swi fanerile, yi ta teka xiboho xa kufaneleka ka ku va makungu ya yisiwa emahlweni ka nhlengeletano yo angarhela. Loko Huvo yo tsema leswaku a swi fanelanga leswaku makungu ya yisiwa eka nhlengeletano yo angarhela, kumbe leswaku sweswo swi nga endliwa ntsena endzhaku ka ku

endla tindzulamiso leti laviwaka hi Huvo, n'wini wa makungu u ta tivisiwa hi sweswo, kutani loko a khunguvanyisiwa hi xiboho xa Huvo, u na matimba ya ku ya emahlweni ni ndzulamiso leyikotekaka hi ku landza Nawu. Xileriso lexi xi ta tirha mutatis mutandis hi mayelana ni tinhlengeletano to angarhela to hlawuleka.

27.2. Nhlengeletano yo angarhela yo hlawuleka

27.2.1. Loko Huvo yi vitana nhlengeletano

Huvo yi nga vitana nhlengeletano yo angarhela yo hlawuleka ya swirho loko yi komba yi laveka.

27.2.2. Xikombelo xa nhlengeletano xo huma eka swirho

Loko swirho swa nhlayo 100 (dzana) kumbe ku tlula leswi lulameke etibukwini swi kombela, Huvo yi fanele ku vona leswaku nhlengeletano yo angarhela yo hlawuleka ya vitaniwa ku nga se hundza masiku ya 30 endzhaku ka ku va xikombelo xi fikile. Xikombelo xi fanele xi vula xikongomelo xa nhlengeletano na ku va xi sayiniwile hi hinkwavo lava kombelaka, kutani xi nghenisiwa eka hofisi leyi tsarisiweke ya Xikimi. I ntsena timhaka leti nga eka swikongomelo swa nhlengeletano leti nga ta kaneriwa.

Loko Huvo yo tsandzeka eka masiku ya 14 endzhaku ka ku va xikombelo xi fikile, ku vitana nhlengeletano yaleyo, vakomberi hi voxwe va nga vitana nhlengeletano yaleyo, kutani yi khomiwa eka nkarhi lowu nga hundziki n'hweti ku sukela hi siku ra ku fika ka xikombelo.

27.2.3. Xitiviso xa nhlengeletano

Xitiviso lexi vitanaka nhlengeletano yo angarhela yo hlawuleka, lexi tameleke nongonoko, xi fanele ku nyikiwa swirho vathori ka ha sele masiku ya 14 lama rhangelaka siku ra nhlengeletano. Ku va xirho xi nga kumangi xitiviso xelexo a swi vuli leswaku mafambiselo eka nhlengeletano yeyo a hi wona, kambe mafambiselo lama nga landzeleriwa hi Huvo ya xitiviso ya fanele ya ri lama twisisekaka.

27.2.4. Khoramu

Khomaru yi ta endla hi swirho swa Xikimi swa nhlayo leyi yi nga riki ehansi ka 42. Loko khoramiu yi nga fikeleki andzaku ka loko ku hundze timinete ta 30 ku sukela eka nkarhi lowu vekeraweke ku sungula nhlengeletano, nhlengeletano yi fanele yi vuyiseriwa endzhaku ku fikela hi siku rero na nkarhi wolowo eka vhiki leritaka: Kambe loko ku ri leswaku siku rero ra

vhiki leritaka i siku ra ku wisa etikweni nhlengeletano yi ta khomiwa hi siku ro sungula leri nga ra ntirho andzhaku ka siku ro wisa ra tiko; naswona, loko khoramu yo tsandza eka nhlengeletano yo angarhela yo hlawuleka leyi vitaniweke hikwalaho ka xikombelo xa swirho endzhaku ka ku va ku hundze timinete ta 30 ku sukela hi nkarhi lowu a wu vekiwe nhlengeletano, nhlengeletano yaleyo yi ta tekiwa yi ri leyi ka suriwa.

28. KUVOTA EKA TINHLENGETANO

- 28.1. Xirho xin'wana ni xin'wana lexi nga kona eka nhlengeletano yo hlawuleka ya Xikimi xi ni mfaneko wa ku vhoti, kumbe, hi ku landza xinawana lexi, xi nga hlawula xirho xin'wana xa Xikimi ku va muyimeri xi va kona, xi vulavula na ku vhoti endhaweni ya xirho.
- 28.2. Xitirhisiwa lexi ku hlawuriwaka muyimeri hi xona xi fanele ku va lexi tsariweke, xa xivumbeko lexi lerisiweke hi Huvo, naswona xi fanele ku va xa xidzi lexi nga sayiniwa hi xirho na munhu loyi a hlawuriweke ku va muyimeri wa xirho, xi tlhela xi fikisiwa eka Xikimi eka nkarhi lowu nga riki hansa ka tiawara ta 72 (makume nkombo na mbirhi) ku nga se fina masungulo ya nhlengeletano, hi xivumbeko lexi lerisiweke hi Huvo.
- 28.3. Mutshami wa xitulu wa Huvo u fanele a kumisisa leswaku vhoti yi va ya xihundla kumbe yo tlakula mavoko. Loko tivhoti to ringana, mutshami wa xitulu, loko a ri xirho xa Xikimi, u ta va ka vhoti yo avanyisa, ehenhla ka vhoti ya yena ya ntolovelo.

28.4. Ku boxa vuyelo bya ku vhoti

Ku boxa loku taka hi mutshami wa xitulu wa nhlengeletano ka leswaku, hi ku tlakusa mavoko kumbe exihundleni, makungu ya amukeriwile hi hinkwavo, kumbe ya amukeriwe hi vunyingi byo karhi, kumbe ya ariwile, kumbe ya ariwile hi vunyingi byo karhi, ku ta va ka makumu ni ya ku boha swirho hinkwaswo. Loko vuyelo bya ku vhoti byo tshika byi nga kumeki xikan'we ehlengetanwini, xitiviso xa vuyelo xi nga tlheriseriwa endzhaku ku endlela leswaku tivhoti ti hlengetiwa kumbe ku ti tiyisa, kutani loko se ti kumeka, Huvo yi ta tihwelela eka swirho eka swirho masiku ya 21 (makume mbirhi na n'we) ya nga si hundza endzhaku ka ku tiva ka vuyelo. Loko swirho swi tivisiwile hi vuyelo bya ku vhoti, vuyelo byi ta va bya makumu lebyi bohaka swirho hinkwaswo.

29. SWIVILELO NA NKANETANO

- 29.1. Swirho swi nga ngenisa swivilelo swa swona, leswi tsariweke, eka Xikimi, leswaku swi ta langutiwa hi Murhangerinkulu.

- 29.2. Swivilelo hinkwaswo leswi taka eka Xikimi swi ta va leswi tsariweke. Swivilelo swo tano leswi nga tsariwa swi ta hlamuriwa hi Xikimi hi matsalwa masiku ya 30 ya nga se hela endzhaku ka ku kumiwa ka swivilelo.
- 29.3. Nkanetano wihi kumbe wihi, lowu ngave wu humelele exikarhi ka xirho, xirho lexi nga se amukeriwaka, xirho xa khale kumbe munhu loyi a sindzisaka leswaku i xirho na Xikimi kumbe murhangeri wa Xikimi, wu fanele wu hundziseriwa eka komiti ya MI-nkanetano hi Murhangerinkulu leswaku yi ta avanyisiwa.
- 29.4. Komiti yaleyo ya minkanetano yi ta va na vanhu vanharhu, laha un'we wa vona kumbe ku tlula a nga ta xirho xa Xikimi kambe a nga ri xirho xa Huvo, kutani xin'we xa swirho sweswo ku ta va munhu loyi a nga ni vuswikoti bya swa nawo. Swirho swa komiti ya minkanetano swi ta langiwa hi Huvo ku va swirho eka nkarhi wa malembe manharhu kumbe ehansi ka wona. Komiti ya minkanetano yi ta langiwa hi ku landza leswi landzelaka:
- 29.4.1. Switho swimbirhi swa komiti ya minkanetano swi ta ringana ku endla khoramo. Loko tivhoti to ringana, mutshami wa xitulu (loyi a nga ta hlawuriwa eka swirho swa komiti ya minkanetano eka nhlengeletano ya yona yo sungula endzaku ka loko ku langiwe xirho xo hetelela) u ta va na vhoti yo avanyisa ehenhla ka vhoti ya yena ya ntolovelo.
- 29.4.2. Murhangerinkulu u ta vitana tinhlengeletano tsa komiti ya minkanetano hi ku yi nyika xitiviso lexi tsariweke xa masiku ya 21 kumbe ku tlula, xi kongomisiwe eka muvileri na swirho hinkwaswo swa komiti ya minkanetano, xi vula siku, nkarhi na ndhawu ya nhlengeletano kun'we ni vuxokoxoko bya nkanetano.
- 29.4.3. Murhangerinkulu u ta ngenisa xivilelo xo tsariwa xa xirho, kun'we ni nhlamulo leyi tsariweke yi huma eka Xikimi kumbe murhangeri loyi a khumbekaka wa Xikimi, yi kongomisiwe eka komiti ya minkanetano leyi nga ta kanela xivilelo lexi tsariweke na nhlamulo ya xona naku avanyisa eka swona hi ku tirhisa matsalwa, loko swi endleka, naswona loko komiti ya minkanetano yi enerile hileswaku a ya ha lavi vumbhoni byin'wana kumbe ku yingisa kun'wana.
- 29.4.4. Loko komiti ya minkanetano yo tshika yi lave vumbhoni byin'wana kumbe ku yingisa kun'wana, komiti ya minkanetano yi nga kumisisa leswaku ku landzeleriwa mafambiselo lamanene ku endlela leswaku ku ta kumiwa vumbhoni byin'wana kumbe ku yingisa kun'wana ku ta endliwa eka komiti ya minkanetano,
- 29.4.5. Loko komiti ya minkanetano yo navela ku twa vumbhoni bya nomo kumbe nkanetano, lava kanetanaka kumbe lava vilelaka va ta va na mfanelo wa ku va va yingiseriwa eka mafambiselo, va yingiseriwa hi voxe kumbe hi nomo wa vayimeri va vona.
- 29.4.6. Komiti ya minkanetano yi ta tivisa Xikimi swibhoho swihi na swini leswi yi swi tekaka, kun'we na ku tivisa van'wana lava khumbekaka, hi xitiviso xa tsalwa,

masiku ya 30 ya nga se hundza endzhaku ka loko komiti ya minkanetano yi avanyisile.

- 29.5. Munhu loyi a nga khunguvanyeka u ni mfanelo wa ku ngenisa xirilo eka Mutsarisi kumbe Khansele, hilaha swi faneleke, hi ku lwa na xiboho xa komiti ya minkanetano kutani xirilo xexo xi ta va hi xivumbeko lexi laviwaka hi Nawu wa Mutsarisi kumbe Khansele, hilaha swi faneleke.
- 29.6. Mafambiselo ya xiboho xihhi na xihhi lexi nga nhlokomhaka ya xirilo hi ku landza Xinawana xa 29.5 ya ta yimisiwa ku kondza ku fikeleriwa xiboho xa Mutsarisi kumbe Khansele eka xirilo xexo.
- 29.7. A ku na nchumu eka swinawana leswi, lexi nga ta hlamuseriwa xi ri lexi sivelaka mani na mani loyi a khunguvanyeka ku va a landzelela ndzulamiso lowu munhu yaleyo a nga na wona hi ku landza Nawu kumbe nawo wun'wanyana.
- 29.8. Loko munhu langa khunguvanyeka a lava ku ngenisa xivilelo eka Mutsarisi kumbe Khansele tanihi leswi swi nga vekiwa xiswona eka Nawu handle ka ku rhanga a landzelela mindzulamiso leyi tameriweke hi swinawana leswi, eka xiyimo xeso, swi ta tekiwa wongi munhu la nga khunguvanyeka u tshikete mfanelo wa yena wa ku ya emahlweni hi ku landzela swinawana leswi, kutani Xikimi xi ta landzelela nkanetano eka xivandla lexi hlawuriweke hi munhu yaleyo a nga khunguvanyeka.

30. KU HANGALASIWA

- 30.1. Xikimi xi nga hangalasiwa/ngokisiwa hi xileriso xa huvo ya milawu leyi nga ni matimba kumbe hi ku tihangalasa.
- 30.2. Loko swirho swi tlakusa, enhlengengetanwini leyo angarhela, naswona kungu ri seketeriwa hi swirho swa nhlayo ya vunharhu vyimvirhi kumbe ku tlula, leswaku Xikimi xi fanele xi hangalasiwa, Huvo yi ta lulamisela leswaku swirho swi teka xiboho exihundleni leswaku Xikimi xi herisiwa kumbe njhani. Handle ka loko vunyingi bya swirho byi teka xiboho xa leswaku Xikimi xi ya emahlweni, Xikimi xi ta herisiwa hi ku landza xiyenge xa 64 xa Nawu.
- 30.3. Hi ku landza xiboho xa swirho lexi tekiweke hi ku landza swileriso swa Xinawana xa 30.2 murhangerinkulu, hi ku bhurisana na Mutsarisi, o fanele a rhendzelekisa eka swirho hinkwaswo memorandamu lowu tameleke swivangelo swa ku hangalasa loku tlakusiweke na ku kombisa tshaku leri tlakusiweke ra ku avelana rifuwo loko Xikimi xo pfariwa, xikan'we ni phepha ra ku vhotla exihundleni.
- 30.4. Xirho xin'wana ni xin'wana xi fanele ku komberiwa ku vuyisa phepa ra xona ra ku vhotla exihundleni ri tatisiwile ku nga si fika siku leri vekiweke. Loko tiphesente ta 50 ta swirho to vuyisa maphepha ya tona ya balote ya tatisiwile hi mfanelo,

naswona vunyingi bya vona byi seketela ku hangalasiwa ka Xikimi, Huvo yi fanele ku tiyisa ku landzela xileriso xexo, kutani, loko Mutsarisi a pfumela, yi langa munhu loyi a nga ni vuswikoti, leswaku a va muhangalasi.

31. NHLANGANISO NA KU RHURHISIWA KA BHINDZU

- 31.1. Xikimi, hi ku landzela swilaveko swa xiyenge xa 63 xa Nawu, xi ta hlangana na, xi rhurhisela rifuwo ni swikweleti swa xona eka, kumbe xi amukela ku rhurhiseriwa eka xona rifuwo ni swikweleri swa xikimi xin'wana ni xin'wana xa vun'anga kumbe munhu. Huvo yi fanele ku lulamisa leswaku swirho swi nyikiwa runguleriwa hi nxavelano lowu tlakusiweke lowu faneleke ku kaneriwa na ku teka xiboho hi balote, kumbe hi ndlela yin'wana, hi leswaku nxabelano lowu tlakusiweke wu ta yisiwa emahlweni kumbe e-e.
- 31.2. Loko vunyingi bya swirho lebyi nga vuyisa tibalote ta byona, kumbe lebyi nga va kona eka endlelo leri tirhisiwaka ku kuma mpfumelelo wa swirho, byi vhota ku seketela kungu leri vuriweke eka nhlamuselo, nxavelano wu nga herisiwa hi ndlela leyi lerisiweke.

32. MFANELO WA KU KUMA MATSALWA NA KU KAMBELA MATSALWA

- 32.1. Mupfuniswa wihi na wihi, loko a komberiwa na loko a hakele ntsengo wa R70,00 wa KOPI yin'gwe, u fanele a nyikiwa kopi ya leswi landzelaka hi Xikimi:
 - 32.1.1. Swinawana swa Xikimi;
- 32.2. swiviko swa timali swa lembe leswintshwa ka hinkwaswo, swiviko, swiviko swa Vatshembiwa na xiviko xa mukambi wa tinkonta wa Xikimi; na
- 32.3. tiakhawunti ta vufambisi hi tlhelo ra minhlawulo ya mimpfuno tanihi leswi laviwaka eka Xiyenge xa 37(4)(d) leti rhumeriweke eka Mutsarisi na Swiviko swa Timali swa Lembe na Swiviko swin'wana, tanihi leswi laviwaka hi ku landza Xiyenge xa 27(2) xa Nawu wa Swikimi swa Vun'anga No. 131 wa 1998.
- 32.4. Mupfuniswa u na matimba ya ku kambela mahala e hofisini yo tsarisiwa ya Xikimi tsalwa rin'wana ni rin'wana leri vuriweke eka Xinawana xa 32.1 na ku tiendlela tikopi ta rona.
- 32.5. Xinawana lexi a xi nga twisisiwi xi ri lexi hungutaka timfanelo ta munhu hi tlhelo ra Nawu wa Ku tiyisa Ku fikeleleka ka Mahungu, Nawu wa No. 2 wa 2000.

33. KUNCINCA KA SWINAWANA

- 33.1. Huvo yi na matimba ya ku cinca kumbe ku kokela endzhaku xinawana kumbe xikhungiwa xihhi kumbe xihhi ku endlela leswaku ku va na xinawana kumbe xikhungiwa xin'wana xintshwa.
- 33.2. A ku kona kuncinca, ku sula kumbe ku engetela loku khumbaka swikongomelo swa Xikimi lexi nga ta faneleka handle ka ku va ku amukeriwe hi vuningi bya swirho lebyi nga va kona eka nhlengeletano yo angarhela kumbe nhlengeletano yo hlawuleka kumbe hi baloti.
- 33.3. Swirho swi fanele ku tamerisiwa kopi ya kuncinca koloko tin'hweti ta 4 ti nga si hundza endzhaku ka kuva kuncinca ku tsarisiwile. Loko ko va na kuncinca ka malunghelo, timfanelo, tihakelo kumbe mimpfuno ya xirho, xi ta nyikiwa xitiviso xa masiku ya 30 (makhume nharhu) kuncinca ku nga si tirha.
- 33.4. Ni loko yi nga langutisi swilaveko swa Xinawana xa 33.1 laha henhla, Huvo yi fanele, loko yi komberiwa, na hi ndlela leyi nga ta enerisa Mutsarisi, ku lunghisa xinawana xihhi kumbe xihhi lexi nga fambelaniki na swiletelo swa Nawu.
- 33.5. A ku kona kuncinca, ku sula kumbe ku engetela ka xinawana xihhi kumbe xihhi loku nga ta faneleka handle ka ku va ku amukeriwe na ku tsarisiwa hi Mutsarisi.

34. AKHAWUNTI YA VUHLAYISELO BYA SWA VUN'ANGA YA N'WINI

- 34.1. Loko xi amukeriwa eka Xikimi, PMSA yo kgoma hi Xikimi, yi ta simekiwa hi vito ra xirho lexi khumbekaka, leyi tihakelo leti nga avela hi Xikimi ta ya eka MPSA ti nga ta khereditiwa (nghenisiwa) eka yona kutani mimpfuno ya swona yi debitiwa.
- 34.2. Mali leyi averiweke PMSA hi Xikimi ku pfuna xirho a yi fanelanga ku hundza 25% ya tihakelo hinkwato ta xirho eka lembeximali leri khumbekaka.
- 34.3. Ntsena loko ku ri na timali leti eneteke hi siku leri nondzo yi tirhiwaka hi rona, swirho swi ta ba ni mfanelo wa ku londza hinkwaswo swa vukorhokeri bya rihanyo lebyi kombiweke ehansi ka MPSA eka Xikhungiwa xa B, hi 100% ya mpimo wa xikimi.
- 34.4. Timali leti nga averiwa swirho eka PMSA ti ta kumeka ku va ti tirhisiwa ntsena hi xirho na vaphuniwa va yena. Nsalo wihi kumbe wihi wa mali leyi nga sala eka PMSA ekuheleni ka lembeximali wu hlengeletywa kuva wu ta pfuna xirho.
- 34.5. Tihakelo leti kumiweke ti ta hlayisiwa eka akhawunti ya banki ya thirasiti, ti nga hlanganisiwangi na tiakhawunti tin'wana na tin'wana ta banki ta xikimi. Ntswalo hinkwayo lowu kumiweke eka akhawunti ya banki ya thirasiti wu ta hakeriwa eka

tinsalo ta tiakhawunti ta vona ta mali leyi vekiweke. Xikimi xi nga avela ntswalo hi tshaku ra pro-rata ku ri karhi ku langutisiwa minsalo ya mali leyi hlayisiweke ya kuhela ka n'hweti to hetelela.

- 34.6. Loko ku lova xirho, minsalo leyi nga ya xirho yi ta rhurhiseriwa eka vapfuniwa va yena, lava nga ta ya emahlweni ni vuxirho bya Xikimi kumbe yi ta rhurhiseriwa eka pfindla ra/ndzhaka ya yena, loko a nga ri na vapfuniwa.
- 34.7. Minsalo leyi nga londziwangiki, laha xirho xi nga kotiki ku kumeka eka nkarhi wa lembe endzhaku ka loko xirho xi nga tshika xikimi yi ta hakeriwa eka Nkwama wa Vahlayisi (Guardian's Fund).
- 34.8. Loko yi rhurhiseriwa eka rixaka ra mpfuno rin'wanyana ra Xikimi, leri ri nga pfumeliki akhawunti yotano, nsalo wun'wana ni wun'wana lowu nga salela xirho eka PMSA wu ta tlheriseriwa eka xirho, ku nga se hundze tin'hweti ta muno (4) endzhaku kakurhurhisiwa koloko, naswona ku landzeriwa milawu leyi faneleke ya xibalo/muthelo.
- 34.9. Loko xirho xo herisa vuxirho bya Xikimi kutani xi tsandzeka ku amukeriwa ku va xirho xa xikimi xin'wana xa vun'anga kumbe xi amukeriwa ku va xirho xa xikimi xin'wana xa vun'anga kumbe rixaka ra mpfuno leri ri nga riki na PMSA, nsalo lowu nga wa xirho wu fanele wu tlheriseriwa eka xirho ku nga si hela tin'hweti ta mune (4) endzhaku ka ku herisiwa ka vuxirho, naswona ku ri karhi ku landzeleriwa milawu leyi faneleke ya xibalo/muthelo.
- 34.10. Loko xirho xo rhurhela eka rixaka rin'wana ra mpfuno, kumbe xi amukeriwa ku vuxirho bya xikimi xin'wana xa vun'anga, lexi nga na akhawunti yo fana, nsalo lowu saleleke xirho wu fanele wu rhurhiseriwa eka rixaka ra mpfuno ralero ra mpfuno kumbe xikimi ku nga si hela tin'hweti ta 4 endzhaku ka ku rhurhela eka rixaka ra mpfuno kumbe endzhaku ka kuherisiwa ka vuxirho, hilaha swi faneleke.
- 34.11. Timali leti nga endzeni ka akhawunti ya xirho ya mali leyi nga vekiwa ya swa vun'anga a yi swi koti ku tirhisiwa ku hakela ndhurho wa mpfuno wa vutsongo lowu lerisiweke kumbe ku sula tihekelo leti nga si fikaka.
- 34.12. Loko vuxirho byi hela, timali leti nga eka PMSA ya xirho ti nga tirhisiwa ku sula xikweleti xihl kumbe xihl lexi kolotiwaka hi xirho ku katsa na tihakelo leti saleleke ndzhaku.